

Göteborgs universitet

Institutionen för historiska studier

Spår av ättehögar och grifter bland granar, hallonsnår och hönsgårdar.

En inventeringsjämförelse av gravfält, stensättningar och gravhögar i de två dalsländska socknarna Brålanda och Dals-Ed.

Marianne Larsson

Institutionen för historiska studier,

Göteborgs universitet.

Arkeologiskt självständigt

arbete på fördjupningsnivå, 15 hp.

VT 2023

Handledare: Tove Hjørungdal

Abstract

The purpose of this paper is to compare the number of grave sites, barrows and stone circles in two parishes in the province of Dalsland; Brålanda and Dals-Ed.

In this paper the investigation focuses on how the number of placements of remains is described in the records of the people- and antiquities researcher Richard Dybeck and of the dean Anders Lignell. It also examines the first inventory and subsequent revisions of remains for the economic map conducted in the 1960s and 1980s.

This investigation aims to find answers about the conditions of the placement of remains in the latest inventory in the 1980s and how the type of terrain affected the preservation or disappearing of the graves.

This microhistory study reveals that the small province of Dalsland is naturally geographically divided, where the prerequisites for preserving remains have varied significantly.

Keywords:

Province of Dalsland

Iron Age

Barrow/Mound

Stone circle/Grave stones

Cemetery

People- and antiquities researcher Richard Dybeck

Dean Anders Lignell

Inventory of ancient monument

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund.....	1
1.2 Syfte.....	1
1.3 Frågeställningar	2
1.4 Avgränsningar	2
1.5 Teoretiskt perspektiv	2
1.6 Metod	4
1.7 Källkritik.....	4
2. Forskningsbakgrund	5
2.1 Järnålder i Skandinavien.....	5
2.1.1 Järnålder i Dalsland.....	6
2.2 Uppteckningar och fornlämningsinventeringar	7
2.2.1 Folk- och forntidsforskaren Richard Dybeck och prosten Anders Lignell	8
2.2.2 RAÄ:s fornlämningsinventering av Dalsland 1963-64 samt revidering 1987-88	9
3. Material	10
3.1 Brålanda	10
3.1.1 Dottetorp	11
3.1.2 Dyrehög.....	11
3.1.3 Höga	12
3.1.4 Sörbyn	12
3.1.5 Tån	13
3.2 Dals-Ed	13
3.2.1 Hindalebyn	14
3.2.2 Kårslätt	15
3.2.3 Lerbäck (Skötterud)	16
3.2.4 Prestegården (Dals-Ed samhälle)	16
3.2.5 Tingvalla	19
4. Slutsats	20
Sammanfattning	27
Källförteckning	28
Bilder	31
Appendix 1	33
Appendix 2	43

1. Inledning

1.1 Bakgrund

I min lokala tidning, tttela, fanns 2022-05-05 en intressant artikel från min hemort Brålanda i Dalsland. Eftersom ett nytt bostadsområde planeras hade man gjort en arkeologisk undersökning då det fanns tecken på förhistoriska lämningar. Det som hittades var lämningar av en järnåldersboplats. Efter artikelns införande har jag pratat med personer boende på orten som varit överraskade över att det funnits spår av fornlämningar i samhället och som frågade om det fanns några fler lämningar. Jag blev inte direkt förvånad över deras frågor. Jag har alltid varit intresserad av arkeologi och av historia men när det gäller fornlämningar har det inte funnits mycket att hämta i Brålanda. I socknen finns inte en enda fornminnesskylt, det finns inte någon plats att ta med skolbarn för att studera forntidens lämningar och det finns inte någon plats som minner om forna tider att göra en utflykt till. Det som påminner om forntiden är dock en del gårdsnamn som innehåller namnet ”hög” och som vittnar om att gravhögar funnits. Det finns också en rad fornlämningssymboler inprickade på den ekonomiska kartan.

Eftersom jag länge intresserat mig för landskapet Dalslands historia finns där ett namn som ständigt återkommer. Det är prosten Anders Lignell som i mitten av 1800-talet studerade och utgav flera skrifter om landskapet. År 1850 lämnade han till Vitterhetsakademien in en skrift där bland annat fornlämningar redovisades härad för härad, socken för socken. Vid studiet av Brålanda socken beskrev han ett antal gravfält och en del större gravhögar. År 1851 gav samme man ut ”Beskrifning öfver Grevskapet Dal” där han bland mycket annat beskrev ”Hednatiden och dess minnesmärken”. Under rubriken Sundals härad, Brålanda socken och under kategorin ”Ättehögar, grifhögar” fanns fem lokaler upptecknade. Flera av dessa är idag helt borta och till de som finns kvar finns inte några fornlämningsskyltar eller några direkta spår. Vad hände egentligen, när försvann dessa lämningar?

Jag hittar i samma bok, en annan socken i den helt motsatta delen av Dalsland, som också har fem lokaler under kategorin ”Ättehögar, grifhögar”. Jag blev nyfiken på hur det ser ut med spåren av dessa lämningar, finns dessa kvar?

1.2 Syfte

Arbetets syfte är att jämföra antalet gravfält, högar och stensättningar i två dalsländska socknar, Brålanda och Dals-Ed. De lokaler som ska jämföras är de som prosten Anders Lignell upptecknade år 1851. Han beskrev fem lokaler vardera i dessa socknar.

I arbetet ska det undersökas hur dessa fornlämningar beskrevs av Anders Lignell och av hans föregångare folk- och fornminnesforskaren Richard Dybeck samt även hur de beskrivits i Riksantikvarieämbetets inventeringar 1963-64 och 1987-88.

Det ska även undersökas hur den terrängtyp där fornlämningarna finns/var belägna kan ha påverkat dagens förekomst av fornlämningar.

1.3 Frågeställningar

- Vilken förändring sker i antal när det gäller fornlämningarna i de fem lokalerna i Brålanda respektive Dals-Ed socken genom uppteckningarna på 1840- och 1850-talen och inventeringarna 1963-64 och 1987-88?
- Vilket skick har fornlämningen vid den senaste inventering 1987-88?
- Hur har områdets terrängtyp samverkat med det skick som beskrivs 1987-88?

1.4 Avgränsningar

I arbetet studeras uppteckningar gjorda av folk- och fornminnesforskaren Richard Dybeck (1845) och prosten Anders Lignell (1850), gällande landskapet Dalsland och då specifikt socknarna Brålanda och Dals-Ed. Uppteckningarna är publicerade på 1840- och på 1850-talen.

Brålanda socken valdes först ut och därefter valdes som jämförelseobjekt en socken med lika många lokaler och en annan placering i landskapet.

Inventeringsböcker från två dalsländska socknar, Brålanda och Dals-Ed har studerats. Fornlämningsinventeringarna är gjorda av Riksantikvarieämbetet för den ekonomiska kartan. Den så kallade förstagångsinventeringen utfördes i Dalsland under åren 1963 – 64 och revideringen gjordes under åren 1987-88.

De inventeringsböcker som studerats finns inskannade på respektive fornlämningsnummer i Riksantikvarieämbetets Fornsök under rubrikerna,

Kategori: gravar.

Lämningstyp: gravfält, hög, stensättning.

Inventeringar har tidigare gjorts i Dalsland under första delen av 1900-talet av Riksantikvarieämbetet och då bekostats av enskilda personer och av intresserade sammanslutningar som hembygdsföreningar och förbund. Dessa har inte tagits med eftersom de inte inventerat samtliga sockar i Dalsland samtidigt under samma tidsperiod.

De arkeologiska begreppen för olika lämningar har ändrat sig under tidens gång. Det som av Lignell (1850) i mitten av 1800-talet kallades ättehögar och grifhögar kan i dag inordnas under järnålderns gravsätt högar och stensättningar.

1.5 Teoretiskt perspektiv

Ett övergripande teoretiskt perspektiv till mitt arbete är det postprocessuella perspektivet.

Olsen (2003:52-ff) beskriver att det postprocessuella perspektivet inte är ett enhetligt teoretiskt perspektiv utan mer kan ses som ett övergripande för olika riktningar. Synsättet inom perspektivet är att arkeologin samarbetar med olika vetenskaper och breddar möjligheterna till resultat. Arkeologiska frågor kan studeras och besvaras utifrån olika utsiktspunkter.

Perspektivet tar mer än tidigare teoretiska riktningar inom arkeologin hänsyn till den materiella kulturens symboliska och kommunikativa aspekter. Arkeologin ses som en humanistisk tolkande vetenskap där det är omöjligt att uppnå en total sanning. Tidigare perspektiv inriktade sig mer på de forntida människorna som en grupp där samhällssystemet styrde deras behov. Inom den postprocessuella riktningen uppmärksammas till större del människornas egna

avsikter och motiv till sina handlingar när det gäller forntida samhällen och samhällsförändringar.

Inom den postprocessuella riktningen är kontexten, sammanhanget viktigt för förståelsen. Endast genom att studera det lokala kulturhistoriska sammanhanget kan forskaren förstå vad den materiella kulturen föreställer. Perspektivet har likheter med litteraturämnets textanalys där forskaren genom att förstå författarens situation och dess tidsanda kan studera avsikten och syfte med texterna. En forntida materiell kultur kan liknas vid en litterär text.

Det läggs också inom riktningen vikt vid att tolkningen av förhistorian utformas från de värderingar forskaren har idag. Forskaren är inte neutral. Därför finns inte någon absolut arkeologisk sanning att lägga fram. Kunskapen är situerad, resultat skapas i ett socialt sammanhang.

För detta arbete är det postprocessuella perspektivet valt av flera skäl. Arbetets undersökningsmaterial och resultat kan ses ur flera synvinklar. Materialet tolkas utifrån historisk textforskning där kontexten är viktig. Dybecks och Lignells uppteckningar måste ses ur författarnas historiska tid, deras kunskap, arkeologins första tid som ny vetenskap och deras intentioner med sina arbeten. De fysiska fornlämningslokalerna samt den terrängtyp som finns där de är belägna är också en särskild kontext, i det här fallet slättbygd kontra skogsbygd. De två socknarna i Dalsland som jämförs är ytterligare en kontext, en socken med historia av utpräglad jordbruksproduktion och en socken med historia av turism samt skogsbruk. Materialet kan också inordnas under ämnet arkeologihistoria där de som gjort uppteckningar, utifrån sin tid, haft olika kunskap och intentioner. Naturgeografiska förutsättningar och samhällsförändringar finns med som påverkansfaktorer när arbetets frågeställningar besvaras.

Ytterligare ett användbart teoretiskt perspektiv för detta arbete har hittats inom historieämnet. I arbetet behandlas skriftliga källor från mitten av 1800-talet och fram till slutet av 1980-talet. Det är dessa som studeras och inte ett direkt arkeologiskt fyndmaterial. Tosh (2011:80-ff) kallar studiet av historieskrivning för historiografi.

Det historiografiska perspektivet används eftersom arbetet är en jämförande studie där en analys genomförs av den vetenskapliga produktionen av information rörande fornlämningar, dvs uppteckningar och inventeringsböcker. Den vetenskapliga produktionen har ägt rum under olika perioder.

Tosh (2011:96) beskriver att genom att göra en lokalhistorisk studie kan abstrakta företeelser bli mer konkreta och det kan också föra samman skilda ämnesområden och vetenskaper som normalt behandlas av olika forskare.

Arbetet har också ett lokalhistoriskt och mikrohistoriskt perspektiv. I lokalhistoria studeras en plats, en person eller en enskild händelse. Det framkomna resultatet kan jämföras med andra. I mikrohistoria studeras ett litet område utifrån många olika aspekter, befolkning, ekonomi eller exempelvis som i detta arbetes fall bevarande eller inte bevarande av fornlämningar i samverkan med områdets terrängtyp. Mikrohistoria kan kort beskrivas som ett perspektiv som tar sin utgångspunkt i den individuella människan eller den lokala miljön, men där resultaten kan jämföras och spegla ett större sammanhang.

Det lokalhistoriska perspektivet kan vara missvisande om man allt för fast håller sig i den nutida politiska och geografiska indelningen som inte har något med den forntida att göra. Trots det håller sig arbetet inom landskapet Dalslands gränser i denna studie.

1.6 Metod

I arbetet görs en jämförande historiografisk studie där en analys genomförs av den vetenskapliga produktionen av information rörande fornlämningar, dvs uppteckningar och inventeringsböcker. Den vetenskapliga produktionen har ägt rum under olika perioder.

Det görs en lokalhistorisk och mikrohistorisk jämförande studie av uppteckningar och inventeringsböcker från två olika socknar i Dalsland, Brålanda och Dals-Ed.

Jensens (2012:23-ff) beskrivning när det gäller att se den arkeologihistoriska aspekten i textmaterialet andvänts. Han beskriver hur den arkeologiska fältpraktiken har utvecklats och hur den gått hand i hand med samhällsutveckling där religion, ekonomi och politik haft inflytande. De tidiga antikvarierna, dvs upptecknarna och inventerarna på 1600-1700-talet var intresserade rita av och beskriva storslagna monument. Dessa monument visade på landets storslagna historia. Fortida gravar sågs av religiösa skäl som otänkbara att gräva ut eftersom den gravlagdes själ inte fick störas. Framväxten av nya nationalstater i Europa under 1800-talet skapade behov av att påvisa ett historiskt ursprung. Arkeologin blev en vetenskap som lade vikt vid att systematisera och dokumentera för att kunna jämföra olika kulturer och folkgrupper. Den arkeologiska vetenskapen tog till sig naturvetenskapliga och tekniska metoder. Den snabba ekonomiska tillväxten under 1900-talet med byggande av bostäder, industrier och infrastruktur krävde en fältarkeologi som kunde arbeta snabbt men ändå med hög vetenskaplig kvalitet.

Det material som framkommer redovisas och struktureras upp systematiskt för att kunna visa på ett förändringsresultat i de olika fornlämningslokalerna. Det framtagna materialet kompletteras och kontrasteras av litteratur.

1.7 Källkritik

Tosh (2011:143) beskriver att en skriftlig källa kan betraktas som en historisk händelse i sig. Det är viktigt att tolka och läsa dem utifrån det specifika intellektuella och sociala sammanhang som den skrevs i. Historiska skriftliga källor handlar inte om de frågor som en forskare ställer idag. Det vi idag ser som viktigt kanske inte har tagits med.

De uppteckningar av Dybeck och Lignell som studerats i detta arbete har gjorts under första delen av 1800-talet. Jensen (2012:115-ff) beskriver att 1800-talet var den tid då arkeologin utvecklades som ett vetenskapligt ämne med utbildade arkeologer, framtagande av utgrävningsmetoder och ett vetenskapligt synsätt på forskning och dokumentation. Det var en brytningstid där personer som arbetade med kulturminnen hade olika bakgrund och olika intentioner. Det fanns en kamp mellan den professionella delen och den icke-professionella. De professionella var knutna till Kungliga Vitterhets, Historie- och Antikvitetsakademien och Statens historiska museum och de som räknades som icke-professionella var knutna till Svenska Fornminnesföreningen.

I raa.libguides.com. (Hämtat 2023-04-15 Sökord: Svenska fornminnesföreningen och Riksantikvarieämbetet) går att läsa att kampen bland annat handlade om var gränsen skulle gå mellan offentliga och privata intressen, vem som skulle äga och ansvara för kulturarvet, hur fornlämningar skulle tas om hand, vem som hade rätt att göra utgrävningar och bedriva forskning och vem som skulle styra, experten eller den enskilde?

Enligt RAA.se (Hämtad 2022-03-01, Sökord Richard Dybeck) var Richard Dybeck utbildad jurist men fick med stöd av Vitterhetsakademien under många år resa runt i landet och göra uppteckningar av fornlämningar och folkminnen. Enligt Gustawsson (1937:28) var Anders Lignell prost men hade ett uppdrag som ombud för Riksantikvarien att göra uppteckningar av fornlämningar i Värmland och Dalsland.

Dybeck och Lignells uppteckningarna från mitten av 1800-talet är idag gamla källor. Upptecknarnas utbildning, intentioner, deras möjligheter att arbeta och ta sig fram i landskapet har påverkat vilka och hur många fornlämningslokaler de tagit del av. Bådas uppteckningar har bilder och ritningar. Jag anser att de tecknade bilder som finns hos Dybeck ger närmast ett pastoralt intryck men skulle möjligen ha som syfte att visa hur fornlämningen kunde sett ut.¹

Själva fornlämningsbegreppen innehar en källkritisk aspekt. Begrepp ändrar innebörd under årens lopp och försvårar möjligheten att följa och jämföra i textmaterial.

Olsen (2003:246) skriver att fältrapporten (inventeringsboken) är ett dilemma i den arkeologiska praktiken. Hur förmedlas övergången mellan fält och text? Texten kan bli mer endimensionell och enstämig än fältet. Det jag kan se i olika inventeringsböcker är att det finns kommentarer där det är oklart om de är av subjektivt slag eller professionella. Jag anar att det också finns olika tid och resurser för att skriva inventeringsböcker. Från den ena socknen är de mer detaljerade med uppgifter om bakgrundsmaterial tidigare uppteckningar, inventeringar mm. Medan från den andra socknen ser de mer ut att vara skrivna i en hast. Eftersom inventeringsböckerna är handskrivna finns ibland svårigheter att läsa. Transkriberingar kan ha blivit felavskrivna.

I sammanhanget kan också påpekas att om 1800-talets källor är gamla så börjar också inventeringsböckerna bli till åren. Förstagångsinventeringen fyller i år 60 år och revideringen 36 år.

Ett annat källkritiskt problem med texter som spänner över lång är det geografiska område som de avhandlar. I det här arbetets fall gäller det indelningar som socken, kommun, södra och norra delen av ett landskap. Det finns en risk att det inte är samma område som avses vilket då försvårar en jämförelse.

2. Forskningsbakgrund

2.1. Järnålder i Skandinavien

Lignell (1851:88) använder sig på 1850-talet av indelningen i tidperioderna sten-, brons- och järnålder. Det så kallade treperiodsystemet framtog av C. H Thomsens och togs i bruk under första delen av 1800-talet (Jensen 2012:9). Lignell skiljer de olika gravtyperna åt genom deras gravgods och det han i sin text kallar grifter kallas idag gravar. De gravar som endast innehåller stenföremål ges tillhörighet till stenåldern eller stenfolket, gravar med bronsföremål räknas till bronsåldern eller bronsfolket och de gravar som innehåller järnföremål tillhör järnålder eller järnfolket. Föregångaren när det gäller uppteckningar, Dybeck (1844:3) använder sig inte av Thomsens tidsperioder.

¹ Se bild 1, s 31.

Lignell och Dybecks uppteckningar är utförda i arkeologins första tid som vetenskap. Deras indelningar är inte precisa, begrepp och tidsindelningar är inte helt jämförbara med idag.

Arbetet koncentrerar sig till att hålla sig till gravskicken hög och stensättning och tidsperioden järnålder. Gravskicket som Dybeck och Lignell nämner kan dock vara sen bronsålder.

Burenhult (1999:158-ff) beskriver att förutom att perioden kännetecknas av användandet av en ny metall skedde under järnåldern i Skandinavien en förändring när det gällde bosättningsmönster och befolkning. Det gick mot mer fasta bosättningar, byar växte fram och fler byggnader för skilda aktiviteter byggdes på gårdarna. Kring byarna skapades åkerparceller, hägnader kring inägor, fägator och utmärker. Klimatet blev kallare vilket gjorde att boskapen fick stå inne under vintern. Det blev ett skifte i jordbruksproduktion och ett förändrat socialt system mot små familjeenheter. De tyngre lerjordarna togs i bruk och med hjälp av förbättrade jordbruksmetoder, gödsling och redskap kunde det ske tillväxt inom jordbruket. Det kulturlandskap som skapades under järnåldern levde sedan kvar långt in i århundradena framöver.

Gårds- och bygdegravfält lades i närheten till gårdarna. Price (2012:281) redogör för att gravskicket i Skandinavien varierade mycket under järnåldern. Under förromersk järnålder blev de flesta kremerade. I gravarna från denna tid påträffas gravgods i mindre mängd som ibland kunde vara placerat i en urna. Gravar förekommer ensamma eller i gravfält av varierande storlek. Gravar kan ibland finnas i mindre gravhögar. Vid de gravar som anträffats och daterats till romersk järnålder ses regionala skillnader när det gäller konstruktion, placering av gravgods samt de gravlagdas kön och ålder. Under den här tiden användes både begravingar och kremering. Rika gravar har anträffats vid stora maktcentra i Skandinavien, ex i Danmark samt på Öland och Gotland.

Burenhult (1999:250) anser att genom studiet av den stora mängd gravar, samt gravfältens utvidgning och struktur, är det sannolikt att för första gången i vår förhistoria gravlades de flesta av människorna inom en bygd, på samma plats där de var födda och hade levt sina liv.

Riksantikvarieämbetet (Fornsök, Hämtat 2023-04-15, Sökord: hög, stensättning och gravfält) definierar gravskicket hög som en ”förhistorisk gravanläggning med markerat välvd profil och övertorvad yta som till större delen är uppbyggd av sand eller jord. Enstaka till talrika stenar kan synas i ytan. Formen är oftast rund. När anläggningens längd utgör minst dubbla bredden och dess långsidor är parallella, eller närmast parallella, används egenskapsvärdet långhög.”

Vidare definieras stensättning som en ”förhistorisk gravanläggning med flack eller svagt välvd profil. En stensättning är antingen uppbyggd av stenar utan större inblandning av jord och sand (stenfylld), till större delen uppbyggd av jord och sand (övertorvad) eller består den synliga delen endast av en kantkedja el. dyl (ofylld). På övertorvade stensättningar kan enstaka till talrika stenar synas i ytan. Skillnaden mellan en triangulär stensättning och en treudd är att treuddens sidor är konkava eller vinklade medan den triangulära stensättningen har raka sidor.”

Gravfält anges som ett ”område med minst fem förhistoriska gravanläggningar med ett inbördes avstånd av högst 20 meter”.

2.1.1 Järnålder i Dalsland

Johansen (1991:90) resonerar som så att från ett uppsvenskt perspektiv ser Dalsland ut att ligga avlägset i sydväst. Men det är under järnålder placerat mellan två stora centralbygder,

Västergötland och Östfold i Norge. Det går att finna flera kulturella skillnader mellan östra och västra Dalsland under järnålder. Dalsland kan inte betraktas om en enhet utan landskapet dras till respektive centralbygd i öster och väster. Troligen kan hela den västsvenska och den norska regionen och då också Dalsland knytas till det verkliga maktcentret under denna tid som var Danmark.

Ragnesten (1998:19-ff) beskriver de spår som finns från järnålder i det område som nu är landskapet Dalsland. Det första tecknet på järnhantering i Dalsland är en järnugn daterad till 300 f. Kr. Den påträffades i den västra delen av landskapet. Det finns inte många fynd från den senare delen av den äldre järnåldern när det gäller boplatser och gravar. Befolkningsantalet blir därför svårt att uppskatta för den delen av järnåldern.

Från 400-500-talen finns många arkeologiska lämningar. Från socknarna i de västra delarna av landskapet har hittats keramikfynd som tyder på kontakter med norska områden västerut. Det finns från den här tiden flera fornborgar vilket visar att det var en orolig tid.

Från mellersta och senare delen av järnåldern, 400- till 1050-talen, finns det kvar rester av flera större gravhögar. Dessa har påträffats i olika delar av landskapet, både i väster och öster. Några av dessa har undersökts.

I landskapet har det vid mitten av järnåldern funnits ett antal centralbygder. Dessa har legat vid Dalbergså, utloppet till Vänern i östra delen. I de västra delarna kring Ödeborg, södra delen av Valboån, Valbodalen och Högsäter och i nordväst kring Dals Ed. Gemensamt för centralbygderna är att de har legat vid krysspunkter av kommunikationsleder till lands och sjöss.

Vid Dalbergså rinner Dalboån ut i Vänern och där finns en skyddad hamn. Kontakter därifrån har kunnat ske söderut och österut via Vänern. Vid Ödeborg, och Valbodalen har kontakter kunnat skapats till Munkedalsbygden i Bohuslän och vidare ut i Skagerack. Kring Dals-Ed har det kunnat ske kontakt sjövägen, till Östfold och västra Värmland genom sjön Stora Lee.

Goda naturgeografiska förutsättningar för kommunikation och att landskapet befunnit sig nära inflytelserika bygder i öster och väster som Östfold och Västergötland har givit landskapet en rik järnålder. Mynt och metallskatter har påträffats i centralbygderna.

Hellgren & Johansson (2004:37) redovisar att för Dalslands del är det dominerande gravskicket under järnåldern olika former av brandgravar, ex stensättningar, högar domarringar och resta stenar. Av Dalslands drygt 5 100 kända förhistoriska gravar är 3087 stensättningar, 1136 högar, 84 långhögar, 74 domarringar och 65 resta stenar, flertalet gravar är belägna längs bergsryggar och långsträckta moränåsar i såväl skogsbygden som odlingsområden.

2.2 Uppteckningar och fornlämningsinventeringar

Olsson (2008:4) redogör för fornlämningsinventeringens historia där hon visar att inventeringar av fasta fornlämningar har en lång tradition i Sverige. Från mitten av 1600-talet fram till cirka 1690 gjorde så kallade rannsakingar efter antikviteter. Under 1700-talet gjordes på mer privata initiativ en del antikvariska resor i landet. Under 1800-talet gjordes ett stort antal inventeringar både av Vitterhetsakademin och av dåvarande riksantikvarier. Sockeninventeringar och snabbinventeringar gjordes av Riksantikvarieämbetet mellan 1925 till 1945.

Fornlämningsinventeringen i samband med den ekonomiska kartan över Sverige påbörjades 1938 och höll på till 1977. I stort sett hela landet utom fjälltrakterna och Norrlands inland hade då inventerats. Ny inventering för den reviderade ekonomiska kartan påbörjades 1974 och avslutades 2002. År 1996 påbörjades en förstagångsinventering i fjälltrakterna och den avslutades 2002.

Ragnesten (1998:9-ff) visar för Dalslands del att vid rannsakingen efter antikviteter på 1600-talet registrerades inte i någon fornlämning från Dalsland. Kontraktsposten Lars Hesselgren nämnde i "Dissertation de Dalia" från 1718 några fornlämningar från landskapet. På 1800-talet gjorde forn- och folklivsforskaren Richard Dybeck anteckningar om fornlämningarna på sin resa 1834 och prosten Anders Lignell påbörjade 1828 sin fornminnesinventering. Delar av Sundals härad, i den södra delen av landskapet, togs upp i Göteborgsinventeringen av Alin och Sarauw som gjordes på 1920-talet. År 1925 startade Riksantikvarieämbetet landsomfattande inventeringar. Arkeologen Hjalmar Larsen och privatforskaren Thure Langer gjorde vid samma tid olika inventeringar i Dalsland. Hallbäck (1982:74) beskriver att under 1930-40 talen började man i samarbete med socknar och kommuner, hembygdsföreningar och landskapets eget hembygdsförbund att inventera fornlämningar systematiskt sockenvis.

I samband med den ekonomiska kartan påbörjades fornlämningsinventering i Dalsland 1963 och den efterföljande revideringen avslutades 1987 för landskapets del.

2.2.1 Folk- och fornminnesforskaren Richard Dybeck och prosten Anders Lignell

Enligt RAA.se (Hämtad 2022-03-01, Sökord Richard Dybeck) levde Richard Dybeck mellan åren 1811-1877. Han var en forn- och folklivsforskare som för Vitterhetsakademins räkning utförde antikvariska berättelser och reseberättelser. Resorna bekostades av Vitterhetsakademien, staten eller honom själv. Han skrev ned sina iakttagelser i sin publikation "Runa", vilket var en skrift för fornminnes- och folkminnesuppteckningar. Han utgav också skrifter om svenska runor. Han sände även in fornfynd till Vitterhetsakademien och han utgav skrifter om svenska runor.

Reseberättelserna eller som de egentligen heter de antikvariska-topografiska beskrivningarna innehåller beskrivningar av kyrkor, fornlämningar och etnografiska uppteckningar. Beskrivningarna gjordes på Vitterhetsakademins och riksantikvariens uppdrag under 1800-talet, särskilt efter 1842, då ett anslag för resestipendiaterna tillkom. Huvudändamålet var att inventera kulturlämningarna, så som de definierades i 1828 och 1867 års fornminnesförordningar, men redogörelser för arkeologiska undersökningar kan även påträffas. Beskrivningarna är oftast uppställda efter landskap, härad och socken eller stad.

Gustawsson (1937:26) beskriver att Richard Dybeck utförde uppteckningar av fornlämningar i Dalsland, de flesta publicerade han i sin tidskrift "Runa" 1843 -1845. Han ägnade sig åt en mångsidig antikvarisk verksamhet i hela landet. Han undersökte runinskrifter och andra fornlämningar och dokumenterade den svenska folkkulturen i alla dess former.

Gustawsson (1937:26-ff) skildrar att Anders Lignell var kontraktspost och kyrkoherde och år 1851 utgav han den första landskapsbeskrivningen över Dalsland. I denna beskrivning fanns en förteckning över landskapets fornlämningar. Antalet fornlämningar som beskrevs var många men ändå få i förhållande till vad som då fanns i verkligheten. Lignell hade enligt Gustawsson

en noggrannhet som inte fanns i dåtida fornlämningsbeskrivningar och han försökte sätta fornlämningsinventeringen i system.

Under studietiden i Lund kom Lignell i kontakt med professorn i historia Nils Henrik Sjöborg som genom kunglig instruktion 1814 fått i uppdrag att upprätta förteckningar över fornlämningar i landet och ha uppsikt över dem. Lignell fick erbjudande om att arbeta för Sjöborg genom att göra resor i Skandinavien för att beskriva och teckna av fornlämningar men den studerande Lignell hade då inte möjlighet att antaga förslaget.

Lignell påbörjade ett systematiskt arbete med fornlämningsinventeringar när fornminnesförordningen 1828 utkom och där det bland annat föreskrevs att prästerskapet skulle medverka till att förordningen efterlevdes. I samband med att den nya förordningen utkom började det utses ombud för riksantikvarien. Ombudet skulle ha som uppgift att uppteckna och skydda fornlämningar. År 1834 blev Lignell ombud för Värmland och år 1836 åtog han sig även uppdraget för Dalsland.

I Värmland ingrep han för att få fornlämningar skyddade när de hotades. Han utarbetade och ett cirkulär samt blanketter för beskrivning av fornminnen i Värmland och Dalsland. Lignell själv trodde att inventeringen av Dalsland skulle ta 1 till 2 år men det tog 15 år innan allt var insamlat. Han fick utföra en mycket större arbete själv än vad han hade tänkt från början. Lignell betecknades som lekman men han hade gjort en beskrivning som genom sin fullständighet och noggrannhet utsågs vara den första i sitt slag med tecknade bilder och uppmätningar².

Lignell var kritisk till Dybecks uppteckningar vilka han ansåg inte vara noggrant gjorda. Han hittade fel på de flesta ställen i uppteckningarna och tyckte att det hade lagts för mycket tid på vallhjonens sånger och dikter. Han menade att beskrivningarna var nedskrivna efter besöket på platsen och ”skapade av författarens romantiska själ”.

Lignell (1851:82) resonerade över sitt uppdrag på följande sätt;

”Dock, ehuru ringa de ofta förefalla, är det likväl af djup betydelse, att människan på de lägre bildningens trappsteg förmått lemna minnen efter sin uppfinnings- och verksamhetsförmåga, hvilka trotsat årtusenden. För forskaren äro de alltid af rent vetenskapligt värde och af stor vigt för kunskapen om fornåldern. Det böra således omsorgsfullt skonas från förstörelse.”

2.2.2 Riksantikvarieämbetets fornlämningsinventering av Dalsland 1963-64 samt revidering 1987-88

Hellman (1964:22-ff) beskriver att år 1963 påbörjades fornlämningsinventeringen för den ekonomiska kartan i Dalsland och den avslutades år 1964. Första året inventerades den södra delen av landskapet och året därpå den norra delen. På den södra delen, registrerades 2006 förhistoriska fasta fornlämningar fördelade på 615 platser.

Författaren beskriver att de geologiska förutsättningarna med moränryggar och ändmoräner i södra Dalsland har skapat goda möjligheter för bosättningar från järnålderns mellersta och senare del, exempelvis i Brålandatrakten. Brålandabygden skulle kunnat uppvisa många

² Se bild 3, s 32.

fornlämningar som framgått av äldre uppteckningar men flertalet är starkt skadade eller helt förstörda. Författaren beskriver att en större gravhög dock fortfarande finns kvar, obetydligt kantskadad. Han anser att gravhögen har ett dominerande läge och skulle kunna ingå som centralpunkt i en parkanläggning eller dylikt i anslutning till ett utvidgat Brålanda samhälle.

Thålin (1965:7-ff) redogör för inventeringen som gjordes för norra Dalsland år 1964. Vid denna inventering registrerades ca 1000 fornlämningar fördelade på ca 500 lokaler. Han beskriver bland annat att till skillnad från stenålderns och bronsålderns gravar är järnålderns gravar oftast samlade till gravfält, särskild gäller detta gravar från den yngre järnåldern. Gravfältens antal uppgår till ca 40 med ca 300 fornlämningar. Av dessa finns mer än halva antalet i Dals-Ed med närmare 200 fornlämningar. Gravfälten är överlag små, med mellan 5-10 fornlämningar. Gravfältens fornlämningar utgörs framför allt av högar och övertorvade runda stensättningar. Vidare har det påträffats ca ett 15 tal ovala högar, en i sydvästra Sveriges karaktäristisk fornlämning från järnålderns mitt. Ett par långhögar med fynd från romersk järnålder, domarringar, resta stenar och treuddar. Treuddarna är belagda från romersk järnålder.

Johansen (1991:67-ff) beskriver att revideringen påbörjades i södra delen av landskapet 1987 och fortsatte under 1988 med den norra delen.

I artikeln finns siffror gällande Dals-Ed med och dessa visar att förhistoriska lämningar med markerad begränsning och R på den ekonomiska kartan har ökat med 27 i antal vilket motsvarar 10% fler än i förstagångsinventeringen på 1960-talet.

Hellgren & Johansson (2004:13) skriver att under förstagångsgångsinventeringen registrerades för hela Dalsland ca 3 000 fornlämningar. När revideringen var slutförd på 1980- talet hade fornlämningsbeståndet ökat till 5 600.

3. Material

3.1 Brålanda

Brålanda socken är beläget i sydöstra delen av Dalsland.

(NE.se, Hämtat 2023-02-18, Sökord: Brålanda) Brålanda socken, nuvarande församling, ingår i Vänersborgs kommun. Församlingen ligger på Dalboslätten. Samhället växte upp som ett stationssamhälle utmed Bergslagsbanan på 1870-talet. Jordbruket och dess näringar har alltid varit viktiga för orten. Samhället är idag en bostads- och industriort. Socknens areal är 67 km².

Johansson (1984:36-ff) redogör för fornlämningsbilden i sydöstra Dalsland. Från stenålder, ca 6000 f. Kr, finns många spår. Fångsfolk har levt nära vattendrag och större sjöar, vid det som idag är Vänern och vattensystem västerut mot havet. Flera hällkistor finns i området och från bronsålder finns fornlämningar kvar som rösen och flera mindre hällristningslokaler.

Från järnålder finns i Brålandatrakten flera äldre uppteckningar om stora gravfältsområden. Människor har troligen följt Dalboåns väg genom området. Ån som rinner norrut mynnar ut vid Dalbergså vid Vänern. Dalbergså är av Ragnesten (1998:51) beskrivet som ett centralområde under järnålder.

Naturgeografiskt beskriver Eriksson (1984:11-f) att ett band med moränrygg kan följas nordväst/sydöst över socknen Bandet tillhör den mellansvenska israndzonen. Leran är den helt

dominerande jordarten på slätten och täcker det mesta av slättens berggrund. Leran kan på vissa ställen vara upp till 20 m men lerlagret är i de flesta fall ca 10-15 m djup.

3.1.1 Dottetorp³

Enligt Johansson (1984:164) kan gårdsnamnet vara bildat efter ett fornnordiskt personnamn, Dota eller Dote.

Vad har förändrats från äldre till yngre uppteckning/inventering:	Dybeck 1845: omnämns inte. Lignell år 1850: 1 liten grifhög. 1963: finns inte med i inventering. 1987: finns inte med i inventering.
Skick vid inventering 1987:	Finns inte med i inventering.
Dominerande terrängtyp:	Åkermark.

3.1.2 Dyrehög⁴

Gårdsnamnet kommer av det fornsvenska mansnamnet Dyre och av den gravhög som anses tillhört honom. På den grusås där gårdarna ligger har funnits ett flertal betydande gravhöggar som nu är borta. (Johansson 1984:166)

Vad har förändrats från äldre till yngre uppteckning/inventering:	Dybeck 1845: 1 stor hög, flera gravkullar och 1 stensättning. Lignells 1850: 11 grifhöggar, varav 1 stor. 1963: 6 stensättningar, 1 hög. 1987: Gravfält 60x20 m som innehåller 5-6 rester av stensättningar.
Skick vid inventering 1987:	<u>Sammanfattande bild:</u> Hela området mycket omrört av äldre sandtäkter och annan verksamhet. Det var kraftigt igenvuxet vid rekognoseringen och därför svårt att undersöka. Flera av resterna är mycket skadade och svåra att se. Kommentar: Bör undersökas och borttagas.
Dominerande terrängtyp:	Impedimentrygg mellan tomtmark och åker.

³ Se Appendix 1, s 33.

⁴ Se Appendix 1, s 33.

3.1.3 Höga.⁵

Gårdsnamnet syftar på de forntida gravhögar som tidigare funnits på gården vid vägen till Östebyn. (Johansson 1984:206)

Vad har förändrats från äldre till yngre uppteckning/inventering:	Dybeck 1845: omnämns inte. Lignell 1850: flera grifthögar. Platsen har börjat skadas av grustäkt. 1963: finns inte med i inventering. 1987: finns inte med i inventering.
Skick vid inventering 1987:	Finns inte med i inventering.
Dominerande terrängtyp:	Samhällsplanerat område.

3.1.4 Sörbyn⁶

Namnet visar på läget inom den gamla bebyggelsen i socknens tidigaste uppodlade del. Hela detta område har haft flera betydande forntida gravfält som numera är så gott som bortodlade. Ett litet antal finns kvar. I storskifteshandlingarna av år 1776 beskrivs alla stenrös som undanröjts men Lignell beskriver vid mitten av 1800-talet ett stort antal gravhögar norr om Sörbyn. (Johansson 1984:293)

Vad har förändrats från äldre till yngre uppteckning/inventering:	Dybeck 1845: en flock gravkullar. Uppgifter om upphittat järn. Lignell 1851: 10 små grifthögar, norr om gården 31 grifthögar där de två största kallas Kungshögarna. 1963: området uppdelat i flera lämningsnummer. Fornlämning 49. 7 högar och 8 runda stensättningar. Fornlämning 153:1. Uppgift saknas. 1987: Brålånda 49. Gravfält med 7 högar och 8 runda stensättningar. Brålånda 153:1. Inga fynd vid granskningen.
Skick vid inventering 1987:	<u>Sammanfattande bild:</u> Brålånda 49. Flera är skadade vid odling. Längst gravfältet är odlingssten uppkastad och gravarna är täckta av stockar och ris. Kommentar: Bör avröjas från pinnar och ris. Brålånda 153:1. Området är en nyplöjd, lerig åker. På 1800-talet avsattes gravfältet som samfällt sandtag, redan före sekelskiftet ska gravhögar ha varit jämnade med marken.

⁵ Se Appendix 1, s 35.

⁶ Se Appendix 1, s 36.

Dominerande terrängtyp:	Åkermark

3.1.5 Tån⁷

Gårdsnamnet kan vara en bestämd form av dialektordet ”tå” dvs bygata eller väg till betesmark. Flera fornminnen i form av stora gravhögar har funnits här tidigare. (Johansson 1984:310).

Vad har förändrats från äldre till yngre uppteckning/inventering:	<p>Dybeck 1845: 1 hög.</p> <p>Lignell 1850: 1 skadad hög ”Tånshögen” samt beskrivning av en lika stor hög, som är borta genom grustäkt. Endast yttre stenringen finns kvar.</p> <p>1963: området uppdelat i flera lämningsnummer. Fornlämning 58. 1 hög. Fornlämning 60. Gravfält med 3 högar, 7 stensättningar.</p> <p>1987: Brålanda 58:1. Högen har undersökts och tagits bort. Brålanda 60:1. Gravfält 50x35 m innehållande 3 högar och 7 stensättningar.</p>
Skick vid inventering 1987:	<p><u>Sammanfattande bild:</u> Brålanda 58:1. Högen är borttagen. Brålanda 60:1. Stensättningarna är starkt skadade. De har tidigare legat inom en hönsgrd. Sprängsten, cementstycken och skrot är uppkastat i västra delen av gravfältet. Kraftigt igenvuxet.</p> <p>Kommentar: Bör avstädas.</p>
Dominerande terrängtyp:	Mindre moränrygg.

3.2 Dals-Ed

(NE.se, Hämtat 2023-02-18, Sökord: Dals-Ed) Beläget i nordvästra delen av Dalsland. Det är i dag en mindre industriort. Kommunen med namnet Dals-Ed har en areal är 825 km².

Johansson (1976:17-ff) beskriver att i den nordvästra delen av Dalsland finns inte många fynd från fångst- och jägarstenålder. Det finns några hållkistor i området. Från bronsålder finns bronsåldersrösen och mindre förekomster av skålgropar. Det finns inte några kända hållristningslokaler. Från järnålderns finns många spår av gravar som gravhögar, stensättningar, och domarringar. Johansson resonerar vidare om att de människor som under forntiden kom till området följt andra vägar än de tidigare. Vattenvägarna kanske inte var lika viktiga. Människor färdades genom torr och lättforcerad mark på moränstråken tvärs över Dalsland. Ingen annanstans är gravfälten större och ligger tätare än på dessa åsryggar och i närheten har

⁷ Se Appendix 1, s 39.

människorna haft sina boplatser. Ändmoränerna möts av rullstensåsar och även på dessa platser finns tecken till bosättning.

Ragnesten (1998:51) beskriver Dals-Eds området som ett centralområde under järnålder med täta kontakter västerut till Östfold i Norge.

Naturgeografiskt karaktäriseras området av den stora sprickdalen, Stora Lee dalen, som idag är en stor sjö som delar socknen i två delar. Johansson (1976:10-ff) beskriver att genom socknen löper två stora rand- och ändmoräner i NV - SO riktning samt radialmoräner som går vinkelrätt mot rand- och ändmoränerna. I dalgångarna finns varvig lera som inte är särskilt näringsrik.

3.2.1 Hindalebyn⁸

Slutledet i gårdsnamnet är -byn vilket betyder gård, förstaledet är inte känt. (Drougge 1976:626).

<p>Vad har förändrats från äldre till yngre inventering:</p>	<p>Dybeck: omnämns inte.</p> <p>Lignell: 15 grifhögar.</p> <p>1964: området uppdelat i flera lämningsnummer. Fornlämning 91. saknar uppgift. Fornlämning 92. saknar uppgift. Fornlämning 97. saknar uppgift. Fornlämning 98. 1 hög. Fornlämning 101. 2 stensättningar, 3 högar. Fornlämning 102. gravfält med 6 högar. Fornlämning 115. 1 hög. Fornlämning 171. saknar uppgift.</p> <p>1988: Dals-Ed 91:1. gravfält med 23 högar, 5 stensättningar. Dals-Ed 92:1. 1 hög. Dals-Ed 97:1. 1 hög Dals-Ed 98:1. 1 hög Dals-Ed 101:3. rest av stensättning. Dals-Ed 102:1. gravfält 75x50 m. med 9 högar, 1 stensättning Dals-Ed 115:1. rest av hög. Dals Ed 171:1-3. 1 stensättning.</p>
<p>Skick vid inventering 1988:</p>	<p><u>Sammanfattande bild:</u> Dals-Ed 91:1. Delundersökt gravfält innehållande 23 högar, 5 stensättningar. Några är skadade av torvtäkt och vägbygge samt en är omgjord till jordkällare. Beväxt med barr- och lövskog. Delvis vårdad.</p> <p>Dals-Ed 92:1. 1 hög.</p> <p>Dals-Ed 97:1. 1 hög? Mycket är förstört vid grustäkt.</p>

⁸ Se Appendix 2, s 43.

	<p>Dals-Ed 98:1. 1 hög? I västrakanten har en jordkällare grävs in mot mitten. På högens topp står en redskapsbod.</p> <p>Dals-Ed 101:3. Rest av stensättning där det tidigare varit placerad en vattenreservoar.</p> <p>Dals-Ed 102:1. Gravfält 75x50 m ca 10 med fornlämningar. Beväxt med barrblandskog. Genom gravfältet går en mindre väg.</p> <p>Dals-Ed 115:1. Rest av hög ligger på ladugårdsbacke. Delvis bortschaktad. Røjningssten är påförd.</p> <p>Dals Ed 171:1-3. 1 stensättning. Välbevarad men beväxt med träd.</p>
Dominerande terrängtyp:	<p>Höjdrygg i moränmark fd hagmark/skogsmark Flack moränmark, skogsmark Åsrygg skogsmark Småkuperad åker</p>

3.2.2 Kårslätt⁹

Gårdsnamnet kan ha anknytning till kolning eller kommer från mansnamnet Kol, på fornnorska Kolr (Drougge 1976:625).

Vad har förändrats från äldre till yngre inventering:	<p>Dybeck: platsen omnämns inte.</p> <p>Lignell: 1 grifthög.</p> <p>1964: området uppdelat i flera lämningsnummer. Fornlämning 67. 1 hög. Fornlämning 68. 2 högar. Fornlämning 71. saknar uppgift. Fornlämning 86. 2 högar, 1 stensättning. Fornlämning 152. saknar uppgift.</p> <p>1988: Dals-Ed 67:1. 1 hög. Dals-Ed 68:1-2. 2 högar. Dals-Ed 71:1. 1 hög. Dals-Ed 86:3. 2 högar. Dals-Ed 152:1. 1 hög.</p>
Skick vid inventering 1988:	<p><u>Sammanfattande bild:</u> Dals-Ed 67:1. 1 hög. Beväxt med träd.</p> <p>Dals-Ed 68:1-2. 2 högar. Beväxt med träd.</p>

⁹ Se Appendix 2, s 49.

	<p>Dals-Ed 71:1. 1 hög. Delvis bortschaktad och området använt till grustäkt.</p> <p>Dals-Ed 86:3. 2 högar. Delvis skadad av mindre väg. Beväxt med träd.</p> <p>Dals-Ed 152:1. 1 hög.</p>
Dominerande terrängtyp:	<p>Höglänt sandplåtå. Skogsmark, barrskog. Moränrygg. Moränplåtå.</p>

3.2.3 Lerbäck (Skötterud)¹⁰

Namnet beskriver gårdens läge vid Lerbäcken som rinner ut i Örekilsälven. (Drougge 1976:624).

Vad har förändrats från äldre till yngre inventering:	<p>Dybeck: platsen omnämns inte.</p> <p>Lignell: 3 grifthögar.</p> <p>1964: området uppdelat i flera lämningsnummer. Fornlämning 65. 1 hög, 4 stensättningar. Fornlämning 66. 1 hög.</p> <p>1988: Dals-Ed 65:1. Gravfält 80x50 m bestående av 1 hög och 6 stensättningar. Dals Ed 66:1. 1 hög.</p>
Skick vid inventering 1988:	<p><u>Sammanfattande bild:</u> Dals-Ed 65:1. Gravfält 80x50 m bestående av 1 hög och 6 stensättningar. Beväxt med blandskog.</p> <p>Dals Ed 66:1. 1 hög. Bevuxen med träd.</p>
Dominerande terrängtyp:	<p>Moräntäckt bergshöjd. Skogsmark.</p>

3.2.4 Prestegården (Dals-Ed samhälle)¹¹

Det område som på Lignells tid hade namnet Prestegården var en av socknens allra största bebyggelser (Drougge 1976:622).

¹⁰ Se Appendix 2, s 51.

¹¹ Se Appendix 2, s 53.

Vad har förändrats från äldre till yngre inventering:

Dybeck: många gravkullar och stensättningar, en ättehög kallad kung Rings hög.

Lignell: Runt kyrkan 35 små och runda grifthögar, en stor hög, kung Rings hög. Vids Edsbräckan 7 runda grifthögar. Många förstörda pga grustäkt.

1964: området uppdelat i flera lämningsnummer.

Fornlämning 1. 1 hög.

Fornlämning 2. 8 högar.

Fornlämning 3. 1 hög.

Fornlämning 4. 1 stensättning.

Fornlämning 5. 1 hög.

Fornlämning 16. 9 högar.

Fornlämning 30. 1 stensättning.

Fornlämning 32. 1 hög.

Fornlämning 33. 9 stensättningar.

Fornlämning 35. 1 stensättning.

Fornlämning 39. 10 högar.

Fornlämning 40. 2 högar.

Fornlämning 44. 7 stensättningar.

Fornlämning 46. 1 hög.

Fornlämning 47. 2 högar, 10 stensättningar.

Fornlämning 50. saknar uppgift.

Fornlämning 57. 1 stensättning, 2 högar.

Fornlämning 58. 1 hög.

Fornlämning 134. 3 högar.

Fornlämning 150. saknar uppgift.

Fornlämning 153. saknar uppgift.

Fornlämning 205. saknar uppgift.

1988:

Dals-Ed 1:1. 1 hög.

Dals-Ed 2:1. Gravfält 50x20 m med 8 högar.

Dals-Ed 3:1. 1 hög.

Dals-Ed 4:1. 1 stensättning.

Dals-Ed 5:2. 1 hög.

Dals-Ed 16:1. Gravfält 140x50 m med 10 högar.

Dals-Ed 30:1. 1 hög.

Dals-Ed 32:1. 1 hög.

Dals-Ed 33:1. Gravfält 50x50 m med 9 stensättningar.

Dals-Ed 35:1. 1 stensättning.

Dals-Ed 39:1. Gravfält 130x130 m med 16 högar, 8 stensättningar.

Dals-Ed 40:2. 2 högar.

Dals-Ed 44:1. Gravfält 150x80 m med 11 högar, 10 stensättningar.

Dals-Ed 46:1. 1 hög.

Dals-Ed 47:1. Gravfält med 3 högar, 10 stensättningar.

Dals-Ed 50:1. 1 hög.

Dals-Ed 57:1-2. 1 stensättning, 1 hög.

Dals-Ed 58:1. 1 hög.

	<p>Dals-Ed 134:1-3. 3 högar. Dals-Ed 150:1. 1 hög? Dals-Ed 153:1. 1 hög? Dals-Ed 205:1. 2 stensättningar.</p>
Skick vid inventering 1988:	<p><u>Sammanfattande bild:</u> Dals-Ed 1:1. 1 hög. Restaurerad. Utmärkt med skylt. På högens krön är en parkbänk placerad. Kommentar: Mycket monumentalt läge.</p> <p>Dals-Ed 2:1. Gravfält 50x20 m innehållande 8 högar. Vårdas men beväxt med träd.</p> <p>Dals-Ed 3:1. 1 hög. Tidigare funnits en jordkällare som nu är igenfylld. Beväxt med träd.</p> <p>Dals-Ed 4:1. 1 stensättning. Täckt av ris. Beväxt med träd.</p> <p>Dals-Ed 5:2. 1 hög.</p> <p>Dals-Ed 16:1. 10 högar. Gravfält 140x50 m innehållande 10 fornlämningar. Delvis skadade av byggnation. Vårdad men beväxt med träd.</p> <p>Dals-Ed 30:1. 1 hög. Beväxt med träd och sly.</p> <p>Dals-Ed 32:1. 1 hög. Kung Rings hög. Mycket material från högens mitt är bortfört. Beväxt med träd. Liknade monumentalt läge som lämningsnummer Dals-Ed 1:1 fast vid annan sjö. Skyltat.</p> <p>Dals-Ed 33:1. 9 stensättningar. Gravfält 50x50 m innehållande 9 fornlämningar. Vårdad men beväxt med träd. Skyltat.</p> <p>Dals-Ed 35:1. 1 stensättning. Borttagen.</p> <p>Dals-Ed 39:1. Gravfält 130x130 m innehållande 16 högar, 8 stensättningar.</p> <p>Dals-Ed 40:2. 2 högar. Delvis bortschaktad.</p> <p>Dals-Ed 44:1. Gravfält 150x80 m innehållande 11 högar, 10 stensättningar. Vårdad. Beväxt med träd.</p> <p>Dals-Ed 46:1. 1 hög. Beväxt med träd.</p> <p>Dals-Ed 47:1. 3 högar, 10 stensättningar. Gravfält innehållande 13 fornlämningar. Några skadade. Beväxt med träd.</p> <p>Dals-Ed 50:1. 1 hög. Finns kvar.</p> <p>Dals-Ed 57:1-2. 1 stensättning, 1 hög. Beväxt med träd.</p>

	<p>Dals-Ed 58:1. 1 hög. Beväxt med träd.</p> <p>Dals-Ed 134:1-3. 3 högar. Beväxt med träd.</p> <p>Dals-Ed 150:1. 1 hög? Växtligheten försvårar bedömningen. Beväxt med träd.</p> <p>Dals-Ed 153:1. 1 hög? Finns kvar.</p> <p>Dals-Ed 205:1. 2 stensättningar. Beväxt med träd.</p>
Dominerande terrängtyp:	<p>Krön av ås. Grusåsmoränrygg. Skogsmark. Sandås. Åsrygg. Småkuperad moränmark. Moränplatå. Flackt krön. Flack skogsmark. Flack sandmomark. Samhällplanerat område</p>

3.2.5 Tingvalla¹²

Gårdsnamnet hör samman med en gammal tingsplats (Drougge 1976:621).

Vad har förändrats från äldre till yngre inventering:	<p>Dybeck: platsen omnämns inte.</p> <p>Lignell: 1 grifthög.</p> <p>1964: området uppdelat i flera lämningsnummer. Fornlämning 137. saknar uppgift. Fornlämning 138. 1 hög. Fornlämning 139. 2 stensättningar.</p> <p>1988: Dals Ed 137:1. 1 hög. Dals-Ed 138:1. 1 hög. Dals-Ed 139:2. 1 röse, 1 stensättning, 1 hög.</p>
Skick vid inventering 1988:	<p>Dals Ed 137:1. 1 hög. Vid kanten en telekabel nedgrävd.</p> <p>Dals-Ed 138:1. 1 hög. Ligger i trädgård. Planterad berså.</p>

¹² Se Appendix 2, s 68.

	Dals-Ed 139:2. 1 röse, 1 stensättning, 1 hög. Beväxt med träd. Området har tidigare varit uppodlat.
Dominerande terrängtyp:	Flack låglänt moränmark. Skogsmark. Äldre odling. Tomtmark. Stenbunden moränmark Grusås

4. Slutsats

I inledningen till arbetet ställdes två frågor utifrån Anders Lignells ”Beskrivning öfver Grefskapet Dal”. Fornlämningarna i de fem lokalerna som beskrevs från Brålanda socken och som också Lignells föregångare Richard Dybeck hade sett på mitten av 1800-talet, syntes inte längre till i dag. Vad hände egentligen, när förvann dessa lämningar?

I samma bok, hittades för arbetet, ett lämpligt jämförelseobjekt till Brålanda socken, en annan socken i den nordvästra delen av landskapet, Dals-Ed. Lignell redovisade under titeln ”ättehögar och grifhögar” även för denna socken fem lokaler under rubriken ”Hednatiden och dess minnesmärken”. Även här ställdes frågan, fanns dessa kvar?

Syftet med arbetet har varit att jämföra hur gravfält, högar och stensättningar beskrivs i de två dalsländska socknarna, nämnda ovan, i uppteckningar och inventeringar. I arbetet ska tre frågor besvaras, vilken förändring som sker med antalet fornlämningar i de fem lokalerna i respektive socken? Vilket skick de har vid den senaste inventeringen 1987-88? och hur områdets terrängtyp kan ha samverkat med det skick de är i vid senaste inventeringen?

Textmaterialet som genomgått är åstadkommit i olika tidsepoker och med ett långt tidsspänn. Uppteckningarna som Dybeck och Lignell skrev ned utfördes i mitten av 1800-talet då arkeologin var en ny vetenskap. Dybeck utförde uppteckningar av olika slag i hela Sverige, uppteckningar om runinskrifter, fornlämningar, folkkultur i olika former, allt presenterat i hans skrift ”Runa”. Lignell hade redan under studietiden kommit i kontakt med en professor i historia och troligen lärt sig den systematik och dokumentation som fanns i den tidiga arkeologin. Lignell använde sig i sin fornlämningsförteckning av treperiodsystemet som då inte hade använts länge. Dybeck och Lignells kunskap och intentioner skiljer sig helt mot den dokumentation som gjordes under 1960- och 1980-talen. Då hade en arkeologin växt fram och en vetenskap etablerats med gemensamma fältmetoder vid utgrävning och dokumentering. Möjligheten att ta sig fram och hitta i landskapet var ju naturligtvis helt annorlunda för inventerarna på senare delen av 1900-talet.

Hur antalet fornlämningar ändrar sig i de olika lokalerna under olika uppteckningarna och inventeringarna åskådliggörs i följande tabeller.

Brålanda:

Dottetorp: Fornlämningen försvinner i dokumenteringen mellan året 1850 och året 1963.

Uppteckning/ Inventering	Lämningstyp, antal	Lämningstyp, antal	Lämningstyp, antal
	Hög	Stensättning	Gravfält
1845			
1850	1		
1963			
1987			

Dyrehög: Fornlämningar försvinner i dokumenteringen mellan året 1850 och året 1963.

Uppteckning/ Inventering	Lämningstyp, antal	Lämningstyp, antal	Lämningstyp, antal
	Hög	Stensättning	Gravfält ¹³
1845	1 + flera gravkullar	1	
1850	11		
1963	1	6	1 med 7 gravar
1987		6	1 med 6 stensättningar

Höga: Redan vid år 1850 ser Lignell att fornlämningarna har skadats pga grustäkt.

Uppteckning/ Inventering	Lämningstyp, antal	Lämningstyp, antal	Lämningstyp, antal
	Hög	Stensättning	Gravfält
1845			
1850	Flera		
1963			
1987			

Sörbyn: Fornlämningar försvinner i dokumenteringen mellan året 1850 och året 1963.

Samma antal uppges vid inventeringsåren 1963 och 1987.

Uppteckning/ Inventering	Lämningstyp, antal	Lämningstyp, antal	Lämningstyp, antal
	Hög	Stensättning	Gravfält
1845	En flock gravkullar		
1850	41		
1963	7	8	1 med 15 fornlämningar
1987	7	8	1 med 15 fornlämningar

¹³ Under rubriken "Gravfält" skrivs "1 med xx antal fornlämningar". Dessa är inräknade under rubrikerna "Hög" och "Stensättning".

Tån: Del av lokal är inte upptecknad av Lignell. År 1850 ser Lignell att platsen har skadats pga grustäkt. Efter år 1963 har en stor gravhög tagits bort pga trafikfara.

Uppteckning/ Inventering	Lämningstyp, antal	Lämningstyp, antal	Lämningstyp, antal
	Hög	Stensättning	Gravfält
1845	1		
1850	1		
1963	4	7	1 med 3 högar och 7 stensättningar
1987	3	7	1 med 3 högar och 7 stensättningar

Genomgången av uppteckningar och inventeringsböcker från Brålanda socken ger ett resultat av kraftigt minskat antal fornlämningar i de undersökta lokalerna, främst mellan 1850 och 1963.

De fornlämningar som finns kvar och inventerats år 1987 är i de flesta fall möjliga att studera och mäta, men de är beväxta, nedskräpade och verkar helt bortglömda.

Lokalerna Dotetorp, Dyrehög Sörbyn ligger på åkermark. De flesta fornlämningarna i dessa lokaler har försvunnit genom odling. Lokalen Höga som legat på en grusås började försvinna redan vid mitten av 1800-talet genom att där togs upp grus. Lokalen Tån har legat på en mindre moränrygg men försvunnit genom vägbygge. De rester av fornlämningar som finns kvar 1987 vid Sörbyn och vid Dyrehög ligger på impediment vilket möjliggjort deras bevarande.

Vid Höga togs det under 1800-talet upp grus. Vid mitten av 1800-talet hade byggandet av Bergslagsbanan påbörjats i området och till den gick det åt mycket material som togs fram i närområdet (Johansson 1975:320).

För Brålandas del kan terrängtypen och de naturgeografiska betingelserna vara det som gör att fornlämningarna försvinner. Genom socknen löper moränryggar som skapat goda möjligheter för bosättning under järnålderns mellersta och senare tid. Leran har varit helt dominerande. Ragnesten (1998:51) beskriver Dalboslättan som en centralbygd under järnåldern. Han talar om att centralbygder skapats vid krysspunkter där förbindelser mellan land och vatten har mötts. De lämningar som funnits från Brålandabygden kommer troligen från bosättningar i anslutning till Dalboån som rinner ut i Väneren vid Dalbergså.

Brålanda socken ligger i en fullåkersbygd. Markens värde har varit värdefull och i historik tid finns exempel på missväxt, hunger och svält. Enligt Hallberg (2013:105) uppodlades Dalboslättan, där Brålanda är beläget, kraftigt främst under 1800-talet dels pga en växande befolkning men också pga en god avkastning för havreodling. Järnvägssamhället Brålanda som växte upp kring Bergslagsbanan, vilken stod klar 1879, behövde sin mark till etableringar av industrier, verkstäder och bostäder. Det kan ha funnits en pragmatisk inställning till mark och det som låg i vägen för odling. Fornlämningarna har legat på mark som helt enkelt varit för värdefull för att användas till annat, exempelvis bevara fornlämningar.

Dals-Ed

Hindalebyn: Från 1850 har många fler fornlämningar inventerats och dokumenterats. Vid inventeringen 1988 saknas från år 1964 inventeringsuppgifter för fem lämningsnummer att jämföra med. Det har inte varit möjligt i detta arbete att studera om det är så att de är nyupptäckta vid inventeringen 1988.

Uppteckning/ Inventering	Lämningstyp, antal	Lämningstyp, antal	Lämningstyp, antal
	Hög	Stensättning	Gravfält
1845			
1850	15		
1964	11	2	1 med 6 högar.
1988	36	8	1 med 23 högar, 5 stensättningar. 1 med 9 högar, 1 stensättning.

Kårslätt: Från 1850 har fler fornlämningar inventerats och dokumenterats. Vid inventeringen 1988 saknas från år 1964 inventeringsuppgifter för två lämningsnummer att jämföra med.

Uppteckning/ Inventering	Lämningstyp, antal	Lämningstyp, antal	Lämningstyp, antal
	Hög	Stensättning	Gravfält
1845			
1850	1		
1964	6	1	
1988	7		

Lerbäck (Skötterud): Från 1850 har fler fornlämningar inventerats och dokumenterats.

Uppteckning/ Inventering	Lämningstyp, antal	Lämningstyp, antal	Lämningstyp, antal
	Hög	Stensättning	Gravfält
1845			
1850	3		
1964	2	4	
1988	2	6	1 med 1 hög och 6 stensättningar.

Prestegården (Dals-Ed samhälle): Från 1850 har många fler fornlämningar inventerats och dokumenterats.

Vid inventeringen 1988 saknas från år 1964 inventeringsuppgifter för fyra lämningsnummer att jämföra med.

Uppteckning/ Inventering	Lämningstyp, antal	Lämningstyp, antal	Lämningstyp, antal
	Hög	Stensättning	Gravfält

1845	Många	Många	
1850	42, varav många förstörda		
1964	43	29	
1988	64	42	1 med 8 högar. 1 med 10 högar. 1 med 9 stensättningar. 1 med 16 högar, 8 stensättningar. 1 med 11 högar, 10 stensättningar. 1 med 3 högar, 10 stensättningar.

Tingvalla: Från 1850 har fler fornlämningar inventerats och dokumenterats. Vid inventeringen 1988 saknas från år 1964 inventeringsuppgifter för ett lämningsnummer att jämföra med.

Uppteckning/ Inventering	Lämningstyp, antal	Lämningstyp, antal	Lämningstyp, antal
	Hög	Stensättning	Gravfält
1845			
1850	3		
1964	1	2	
1988	3	1	

Genomgången av uppteckningar och inventeringsböcker från Dals-Ed ger ett resultat av kraftigt ökat antal fornlämningar i de undersökta lokalerna. Regnstenen (1998:51) skriver att även Dals-Ed var en centralbygd under järnålder då det låg i en krysspunkt mellan färd till land och sjöss. Moränstråken tvärs över Dalsland gav en torr och lättforcerad mark att vandra på.

De fornlämningar som inventerats år 1988 är i de flesta fall möjliga att studera och mäta men många är beväxta, skadade och kommit till andra användningsområden.

Lokalerna Hindalebyn, Kårslätt, Lerbäck, Prestegården (Dals-Ed samhälle) och Tingvalla har alla en likartat terrängtyp. Naturgeografiskt består terrängen till allra största delen i de fem lokalerna av moränmark och skogsmark. Flera av fornlämningar ligger på krön och högre plataer. Prestegården (Dals-Ed samhälle) är samhällsplanerat område men även i tätorten har flera fornlämningar gått att studera vid senaste inventeringen 1988.

I det här fallet kan terrängtypen vara det som gör att fornlämningarna finns kvar. De ligger på mark som i många fall inte lämpar sig för ett expansivt jordbruk. De ligger delvis i skogsområden och kuperade områden. Det stora antalet fornlämningar i samhället kan ha räddats av den sena stadsplanering samt att Dals-Ed varit en turistort där natur- och kulturvärden varit viktiga. Ändock är många skadade genom grustäckt, bortschaktning och genom att användas till annat, exempelvis jordkällare.

Dals-Ed är tillika Brålanda ett samhälle utmed en järnvägslinje men har haft ett annan utveckling än Brålanda. Johansson (1976:139-ff) beskriver att vid sekelskiftet 1900 var Dals-Ed en stations- och turistort. Den dominerande byggnationen bestod av hotell, övrig byggnation var av mindre omfattning dels pga att Dals-Ed saknade en stadsplan och dels pga att det i samhället fanns olika markintressenter. Bland annat ägde sågverksbolag från Uddevalla mark i samhället. Det fanns två viljor i samhället vid sekelskiftet, en ville att Dals-Ed skulle fortsätta vara en rekreationsort för folk med fordringar på livet och gott om pengar och som också kunde uppskatta den vackra naturen. Den andra gruppen tillvaratog handelns och näringslivets intressen och ville ha ett samhälle för de närboende. Först på 1920-talet fick samhället en stadsplan.

Resultatet av inventeringsjämförelsen av gravfält, stensättningar och gravhögar i de två dalsländska socknarna Brålanda och Dals-Ed gav två helt olika utfall. Utgångspunkten var Anders Lignells uppteckningar med ättehögar och grifhögar där han dokumenterat fem lokaler vardera i socknarna Brålanda och Dals-Ed.

När det gäller antalet fornlämningar i dessa lokaler under dessa ca 140 år som uppteckningar och inventeringar skildrar så minskar Brålandas fornlämningar i varje lokal medan Dals-Eds antal ökar genom inventeringarna för ekonomiska kartan på 1960- och 1980-talen.

När det gäller skicket på fornlämningarna vid senaste inventeringen på 1980-talet är det svårt att jämföra socknarna, Brålanda har inte en enda gravhög, stensättning eller gravfält som är i skick att beskåda. Det verkar bortglömda och ligger nedskräpande. Dals-Ed har flera som finns kvar i samhället och i områdena runt omkring. Flera av dessa är vårdade och skyltade. En jämförelse kan inte göras eftersom beståndet i Dals-Ed är så mycket högre. Det finns helt enkelt fler att visa upp.

Brålanda och Dals-Ed uppvisar två helt olika naturtyper och landskapshistorik. Enligt Eriksson (1984:11-f) går genom Brålanda socken en rand av moränryggar. Leran är den helt dominerande jordarten på slätten. Den agrarhistoriska landskapshistoriken (Mascher 2002:185-ff) beskriver regionen där Dalboslätten ligger som en slätt- och mellanbygd med storskalig uppodling under slutet av 1700- och 1800-talet. Det finns mycket litet antal ängs- och hagmark. För Dals-Eds del karaktäriseras området naturgeografiskt av den stora sprickdalen, Stora Lee dalen, som delar socknen i två delar. Genom socken löper två stora rand- och ändmoräner (Johansson 1976:10-ff). Enligt den agrara landskapshistoriken ingår Dals-Ed i Dalslands skogs- och bruksbygder med tidig etablering av bruksnäring. Det har funnits obetydlig till småskalig uppodling med boskapsskötsel och skogsbruk och en stor andel äng- och hagmark samt många torp och småbruk.

Arbetets syfte var att jämföra antalet gravfält, högar och stensättningar i de två dalsländska socknarna Brålanda och Dals-Ed. Svar på frågeställningarna har utdelats, gällande hur antalet fornlämningar växlat genom de olika uppteckningarna och inventeringarna, hur skicket sett ut vid senaste inventeringen på slutet av 1980-talet samt hur områdets terrängtyp samverkat med det skick som beskrivs 1987.

Det postprocessuella perspektivet har belyst arbetet. Undersökningsmaterial har varit en kontext där olika texter har skrivits under olika tider med olika intentioner och kunnande. De fysiska fornlämningslokalerna är en kontext samt den terrängtyp som där finns är en kontext liksom de två socknarna i var sin del av landskapet är en annan.

Arbetet är en historiografisk studie där det gjorts en analys av vetenskaplig produktion från olika perioder. Materialet har kunnat användas som planerats. Det är också ett arbete med ett lokalhistorisk och mikrohistoriskt perspektiv. Det lokalhistoriska perspektivet har både en enkelhet och en svårighet. Studien håller sig inom ett begränsat område där den nutida geografiska och politiska indelningen läggs över områden som i andra tider kanske inte hade något gemensamt. Det mikrohistoriska perspektivet tar avstamp i en lokal miljö och resultat kan jämföras eller spegla ett större sammanhang. För större områden, regioner eller nationer ser fornlämningsbilden ut så att vissa saker har skrivits fram och bevarats medan andra har försvunnit. Samhällsförändringar, naturpåverkan, religion och politik har bidragit till sådan utveckling. I arbetet syns att naturbetingelser, ekonomi och samhälle påverkat bevarandet eller icke bevarandet av fornlämningar.

Ett uppslag för vidare undersökningar vore att försöka få fram i material olika intressenters intentioner, attityder och intresse för att bevara eller ta bort fornlämningar.

För Brålanda sockens del vore det spännande att kunna följa igenom material vilka beslut som fattades och av vem när det gällde att ta bort fornlämningar. Det har ju ändå funnits vissa regler och lagar att följa även för 170 år sedan.

Titeln på arbetet ”Spår av ättehögar och grifter bland granar, hallonsnår och hönsgårdar” anspelar på en del av de formuleringar som noterats i inventeringsböckerna. De upptecknade ättehögarna samt alla de som sedan tillkommit i dokumenteringen hittas i dag i just denna miljö. En del vårdade och står i ljuset men det stora flertalet, är igenväxta, nedskräpade och bortglömda.

Sammanfattning

Syftet med denna uppsats är att jämföra antalet gravfält, högar och stensättningar i två dalsländska socknar, Brålanda och Dals-Ed.

I arbetet har jag undersökt hur ett antal fornlämningslokaler i vardera socken beskrivs i uppteckningar av folk- och fornminnesforskaren Richard Dybeck och av prosten Anders Lignell samt i förstagångsinventeringen och revideringen av fornminnen för den ekonomiska kartan under 1960- och 1980-talen.

Undersökningen söker svar på vilken förändring som sker i antal fornlämningarna genom de olika uppteckningarna och inventeringarna, i vilket skick fornlämningarna var vid den senaste inventeringen på 1980-talet och hur den terrängtyp som finns i fornlämningslokalen har samverkat till dess försvinnande eller bevarande.

Jag inleder mitt arbete med en fundering kring vad som hänt med de fornlämningar som tidigare setts i Brålanda. Som utgångspunkt har jag Anders Lignells uppteckningar av fornlämningar i Dalsland. Av de fem lokaler som upptecknats i Brålanda är flertalet borta, vad hände när försvann de? Jag jämför med en socken i motsatt del av landskapet med lika många lokaler vad har hänt med dessa finns de kvar? Jag studerar två mäns texter Richard Dybeck och Anders Lignell. De gör sina uppteckningar i mitten av 1800-talet när arkeologin är en ny vetenskap som ännu inte tagit form. Anders Lignell använder sig i sin förteckning av treperioderssystemet, vilket då inte hade varit bruk länge. Deras möjligheter och intentioner för att göra uppteckningar är speciella, intentioner, kunnande och möjligheter att ta sig fram i terrängen. Nästa text är de fornlämningsinventeringar som görs på 1960-talen och 1980-talen i Dalsland i samband med arbetet med ekonomisk karta. Dessa gör utifrån andra förutsättningar med ett gemensamt vetenskapligt språk, intention och möjlighet att resa i landskapet. Genom dessa texter från 1800-tal och 1900-tal ser jag fornlämningslokalerna.

När det gäller antalet fornlämningar blir resultatet två helt olika. Brålanda socken har ett sjunkande antal och Dals-Ed ett stigande. Min andra fråga som rör vilket skick fornlämningarna är i vid den senaste inventeringen 1987-88 blir relativt lika. I Brålanda är de flesta bortglömda och nedskräpade medan i Dals-Ed finns många skyltade och vårdade men också många som växt igen eller fått andra användningsområden. Min tredje fråga gällde hur terrängtypen samverkat med fornlämningens bevarande eller försvinnande besvaras med att i Brålanda har naturgeografin minskat antalet fornlämningar medan i Dals-Ed verkar densamma har sparat många av dem.

Jag känner att mitt syfte är uppnått och mina frågor besvarade. De är belysta av det postprocessuella teoriperspektivet där resultat kan ses ur flera olika vinklar, kontext i texter och i fysiska lokaler.

Källförteckning:

Internetkällor:

NE.se (Hämtat 2023-02-18). Sökord: Brålanda, Dals-Ed, Impediment, Gon.

RAA.se (Hämtat 2022-03-01). Sökord: Richard Dybeck, Reseberättelser, Antikvarisk-topografiska beskrivningar.

RAA.se/Fornsök (Hämtat 2023-04-15). Rubriker: Lämning, Beskrivning lämningstyp, definition och kommentarer. sökord stensättning, hög, gravfält.

RAA.se/Fornsök: (Hämtat 2022-03-01)

Rubriker:

Lämningsnummer: L1966:2405, L1966:2854, L1966: 3001, L1966:2964, L1966:2966.

Geografiskt område: Brålanda.

Kategori: Gravar.

Lämningstyp: Gravfält, Hög, Stensättning.

RAA.se/Fornsök: (Hämtat 2022-03-01)

Rubriker:

Lämningsnummer: L1967:9381, L1967:9048, L1967:9471, L1967:8866, L1967:8867, L1967:9460, L1967:9461, L1966:3147, L1967:8862, 8863, 8864, L1967:8792, L1967:8793, 9432, L1967:9389, L1967:8788, L1967:9040, L1966:3086, L1967:8791, L1967:8798, L1967:8799, L1967:8801, L1967:9558, L1967:9397, L1967:9369, L1967:8767, L1967:9359, L1967:9360, L1967:9362, L1967:8771, L1967:9363, L1967:9047, L1967:8807, L1967:4957, L1967:8882, L1967:9562, L1967:2535, L1967:2484, L1967:8838, 8839, 9447, L1967:8937, L1967:9041, L1967:9124, L1967:9121, L1967:8877, L1967:8880.

Geografiskt område: Dals-Ed.

Kategori: Gravar.

Lämningstyp: Gravfält, Hög, Stensättning.

RAA.libguides.com. (Hämtat 2023-04-15). Sökord: Svenska fornminnesföreningen och Riksantikvarieämbetet.

ttela. Outforskad boplats från järnåldern hittades i Brålanda. 2022-05-05.

Litteratur:

Burenhult, G.1999. *Arkeologi i Norden 2*. Stockholm.

Drougge, G. 1976. Ortnamnen i Dals-Ed. I: *Boken om Dals-Ed - En bygd vid gränsen*. Uddevalla, s 620-672.

Dybeck, R. 1844. Minnesmärken kring sjön Näjöl (Dalsland). *Runa, Antiquarisk tidskrift*. Majhäftet 1844. Stockholm, s 11-14.

- Dybeck, R. 1845. Berättelse till Kongl. Witterhets- Hist.- och Antiquitets - Akademien, om Dalsland. *Runa, Antiquarisk tidskrift*. Årgången 1845. Stockholm, s 1-15.
- Eriksson K. 1984. Natur i Brålanda, Gestad och Sundals-Ryr. I: *Brålandaboken II*. Red B. Johansson. Uddevalla, s 9-35.
- Gustawsson, K-A. 1937. Anders Lignell som upptecknare av dalsländska fornminnen. I: *Hembygden 1937*. Göteborg, s 25-47.
- Hallberg, E. 2013. *Havrefolket – Studier i befolkning- och marknadsutveckling på Dalbosläätten 1770-1930*. Institutionen för historiska studier, Göteborgs universitet.
- Hallbäck, S.A. 1982. *Dalsland*. Helsingborg.
- Hellgren M & Johansson, L. 2004. *Dalslands fornminnen – nedslag i det dalsländska landskapets förhistoria*. Uddevalla.
- Hellman, G.A. 1964. Riksantikvarieämbetets inventering av fasta fornlämningar på Dal år 1963. I: *Hembygden 1964*. Vänersborg, s 17-41.
- Jensen O, W. 2012. A thematic and theoretical introduction to histories of archaeological practices. I: *Histories of archaeological practices*. Red: Jensen O.W. Stockholm, s 9-51.
- Jensen, Å & Jensen O, W. 2012. Practice and professionalisation – the role of field methods in the formation of the discipline of archaeology in Sweden. I: *Histories of archaeological practices*. Red: Jensen O.W. Stockholm, s 115-150.
- Johansen, B. 1991. Fornminnesinventeringen i Dalsland 1987-88. I: *Arkeologi i Sverige*. Ny följd 1. Stockholm, s 67-104.
- Johansson, A. 1976. Dals Ed – en geologiskt intressant bygd. I: *Boken om Dals-Ed - En bygd vid gränsen*. Uddevalla, s 9-15.
- Johansson, A. 1976. Fornminnen i Dals-Ed. I: *Boken om Dals-Ed - En bygd vid gränsen*. Uddevalla, s 17-28.
- Johansson, A. 1976. Eds samhälle och dess historia. I: *Boken om Dals-Ed - En bygd vid gränsen*. Uddevalla, s 139-153.
- Johansson, B. 1975. Samfärdsel. I: *Brålandaboken I*. Red B. Johansson. Uddevalla, s 299-321.
- Johansson, B. 1984. Forntid och fornminnen. I: *Brålandaboken II*. Red B. Johansson. Uddevalla, s 36-56.
- Johansson, B. 1984. Gårdar och släkter i Brålanda. I: *Brålandaboken II*. Red B. Johansson. Uddevalla, s 114-335.

- Lignell, A. 1850. *Antiqvarisk Topografi öfver Landskapet Dal*. Stockholm.
- Lignell, A. 1851. *Beskrifning öfver Grefskapet Dal*. Nyutgåva 1965. Mellerud.
- Mascher, C. 2002. *Agrarhistorisk landskapsöversikt – Västergötland och Dalsland*. Länsstyrelsen Västra Götaland.
- Olsen, B. 2003. *Från ting till text: teoretiska perspektiv i arkeologisk forskning*. Studentlitteratur. Lund.
- Olsson, A-L. 2008. *Handledning för inventering och dokumentation av fornlämningar och kultur lämningar för FMIS*. Riksantikvarieämbetet.
- Price, D. 2015. *Ancient Scandinavia. An Archaeological history from the first humans to the Vikings*. Oxford University Press.
- Ragnesten, U. 1998. Dalslands järnålder. I: *Hembygden 1998*. Uddevalla, s 9-56.
- Thålin, H. 1965. Riksantikvarieämbetets inventering av fasta fornlämningar på Dal år 1964. I: *Hembygden 1965*. Vänersborg, s 7-10.
- Tosh, J. 2011. *Historisk teori och metod*. Studentlitteratur.

Bildförteckning

- Bild 1 Teckning av Dyrehög, Brålanda.
- Bild 2 Stensättning i Dalsland
- Bild 3 Ritad karta över gravfälten i Sörbyn – Tån, Brålanda.

Bilder

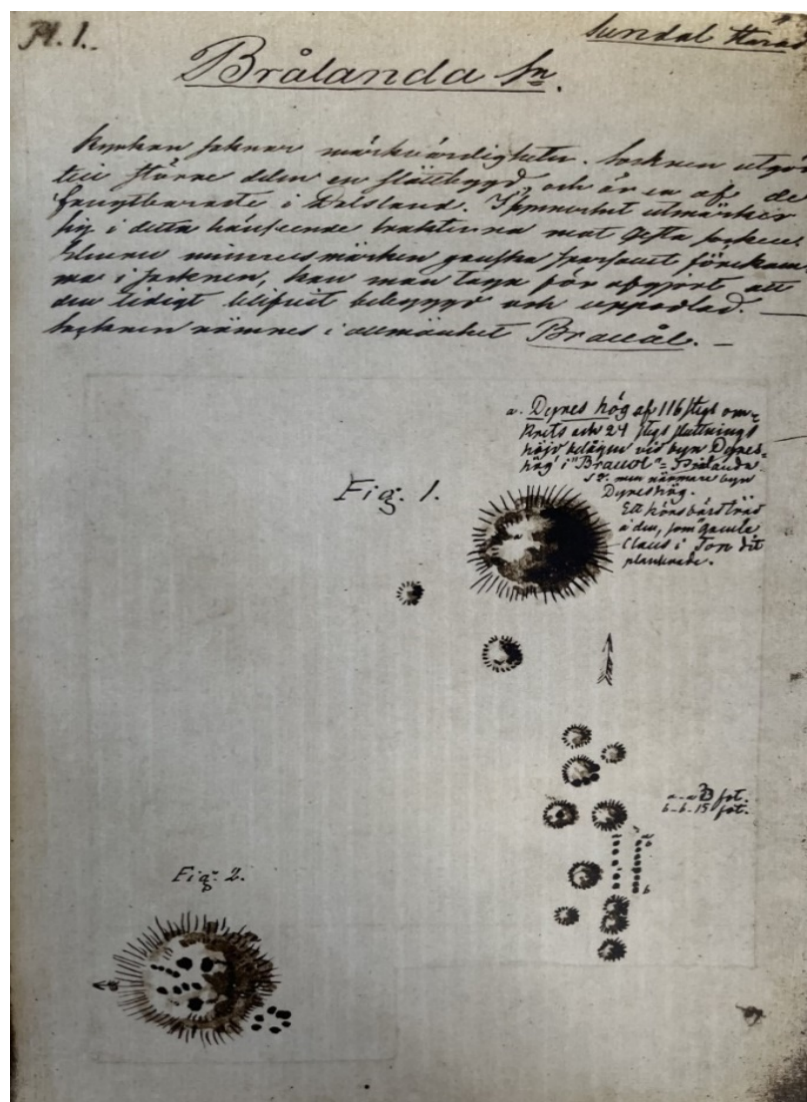

Bild 1. Teckning av Dyrehög, Brålanda

Pl 1 ”Brålanda socken.

Kyrkan saknar märkvärdigheter. Socknen utgör till största delen av slättbygd och är en af de fruktbaraste i Dalsland. I synnerhet utmärker sig i detta hänseende trakterna mot Gestad socken xxx minnesmärken xxx förekomna i socknen kan man taga för afgjort att den tidigt blifvit bebyggd och uppodlad. Socknen nämnes i allmänhet Brauål.

Dyreshög af 116 stegs [ca 104 m] omkrets och 24 stegs [ca 21 m] sluttningshöjd xxx vid byn xxhög i Brauol =Brålanda närmare byn Dyreshög. Ett körsbärsträd å den som gamle i Ton dit planterade.”

Teckning av Richard Dybeck, 1847. Antikvarisk Topografiska Arkivet, Stockholm.

Bild 2. Stensättning i Dalsland.

Pl 1 (mellan s 12-13). Majhäftet 1844. Runa Antiqvarisk tidskrift.

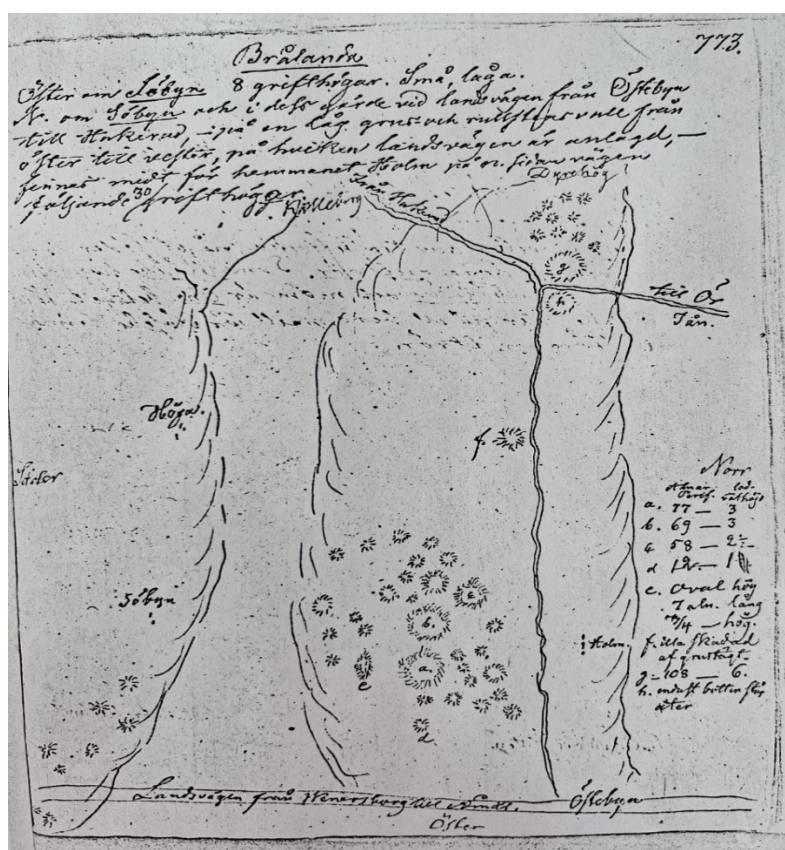

Bild 3. Ritad karta över gravfältet Sörbyn – Tån, Brålanda
Anders Lignell, 1848. Lignellska samlingarna Kristinehamn.

Appendix 1

Brålanda socken

Dottetorp

Uppteckning/Inventering	Art/Antal	Aktuellt RAÄ-nummer och lämningsnummer, Anteckningar från inventeringsbok
Dybeck, 1845.		Platsen är inte omnämnd.
Lignell, 1850, s 15.		Har en liten grifhög nära vägen till Ör.
Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering av Dalsland 1963.		Finns inte med i inventering.
Revidering av Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering av Dalsland 1987.		Finns inte med i inventering. Terräng: Enligt ekonomiska karta: Åkermark.

Dyrehög

Uppteckning/Inventering	Art/Antal	Aktuellt RAÄ-nummer och lämningsnummer, Anteckningar från inventeringsbok
	Gravfält. Antal gravar: 5	RAÄ Brålanda 62:1 L1966:2405
Dybeck, 1845, s. 3.		På Dyreshögs ägor den sk Dyreshögen, af 116 stegs [ca 104 m] omkrets och 24 stegs [ca 22 m] sluttningshöjd, och på den förhöjning, som sträcker sig söder ut derifrån, äro flera grafkullar, äfvensom en stensättning. Kullarnas omkrets uppgår vanligen till 15 alnar [ca 9 m.]
Lignell, 1850, s 15.		På östra sidan om detta hemmans tomt ligga 11 grifhöggar, alla små utom en som kallas Dyrehög och är 108 alnar [ca 65 m] i omkrets samt vid 6 alnar [ca 3,6 m] lodrät höjd. Teckning nr 8.
Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering av Dalsland 1963.	Gravfält, rest av. Antal gravar, 5+2	<u>1963-07-02 Brålanda Fornlämning nr 62</u> 1. Stensättning, närmast rund (?) m 7 m i diameter, 0,3 m hög övertorvad med i ytan obetydligt synliga stenar. Kantkedja 0,3 m hög av 0,5-0,9 m låga stenar, (delvis bevarad). Beväxt med flera rönnbestånd. Ursprungligen rektangulär (?) Se karta 1933.

		<p>2. Stensättning, rund 5 m i diameter, 0,1-0,2 m hög. Övertorvad.</p> <p>3. Stensättning, eller hög, rest av intill 9-10 m diameter, nu återstår endast en S del 5x intill 2 m stor och en Ö del 6x1-1,5 m stor, båda 0,3-0,4 m höga.</p> <p>4. Stensättning rest av, nu ca 5x1-2 m stor del, N-S och 0,3 m hög, övertorvad. Sannolikt = nr 1 enl karta 1933. Hela impedimentet VNV om nr 1 bör markeras med R.</p> <p>5. Stensättning, närmast rund 6 m diameter, 0,1-0,2 m hög övertorvad. Mellan nr 3-4 och närmast N om gammal grusgropskant (se karta 1933 är möjligen rester efter ett par stensättningar.</p> <p>6. Stensättning? Rest av 5-6 m låga x 0,5 – 1 m bred (VNV-ÖSO) och med 0,2 m hög, andra 4-5 m VNV föreg. stensättning?</p> <p>7. Rest av 5-6 m diameter 0,2-0,3 m hög.</p> <p>Tidigare anteckningar: Raä till Brålanda byggnadsnämnd 9/12 1942, avskrift ATA Brålanda; N J Svensson dnr 4574/34, ATA Dyrehög (+Karta); S.A Hallbäck dnr 5036/62; ATA Brålanda. Enligt en tradition skulle kung Dyre vara begravd i en av de kvarvarande stensättningarna (jfr Tåns Kulle!)</p>
<p>Revidering av Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering av Dalsland 1987.</p>	<p>Gravfält. Antal gravar: 5</p>	<p><u>1987-08-06 Brålanda 62:1</u> Gravfält 60x20 m bestående av ca 5-6 rester av fornlämningar. Dessa är 2-7 m i diameter och 0,3 m höga. Övertorvade. En stensättning har en grov sten 0,4-0,7 m stor i kanten. Hela området är mycket omrört av äldre sandtäkter och annan verksamhet samt kraftigt igenvuxet av rönnsly, brännässlor och hallonbuskar varför rekognoseringen försvårades. Två av stensättningarna i gravfältets VNV del undersöktes år 1933. Dessa återställdes aldrig efter undersökningen. Stensättningarna var 7-11,5 m i diameter och 0,3-0,5 m höga. I den ena stensättningen påträffades två fragment av häll med slipad yta, brandfläckar, kolrester, flintskärvor, obrända ben, i avslagen skafthålsyxa samt fragment av 2 flintknivar. N.I. Svensson menar att ”en hällkista funnits på platsen, ehuru hällarna borttransporterades då järnåldersgraven anlades”. I den andra stensättningen påträffades en bit bränd lera. I övrigt påträffades inga daterade fynd.</p>

		<p>De kvarvarande fornlämningarna är mycket skadade och svåra att iakttaga. I ena kanten är en fornlämning o gravfältets ÖSÖ del, är en nyligen grävd grop, 0,5x0,5 m och 0,4 m djup, (fågeldamm?).</p> <p>Med tanke på tidigare fynd bör gravfältets äldre yttre begränsning kvarstå.</p> <p>Kommentar: Bör undersökas och borttagas.</p> <p>Tidigare anteckningar: Ur Dalslands forntid och nutid 1921. R Dybeck, Berättelse om Dalsland Gravfältskarta upprättad av G.A Hellman 1933. ATA Dnr 4234, 4252/42 ATA Dnr 3770/33 ATA Dnr 1390/33 ATA Dnr 4574/34 ATA Dnr 1472/67 Vänersborgs länsstidning 19340827 Brålandaboken 1984</p> <p>Terräng: Impedimentsrygg (140-340 gon) mellan tomtmark och åker.</p> <p>NE.se (Hämtat 2023-02-18, Sökord: impediment.) Mark som inte går att använda för jordbruk, skog eller trädgård. Ofta bergig eller stenbunden mark. NE.se (Hämtat 2023-02-18, Sökord: gon.) Vinkelenhet, 1/100 av en rät vinkel. Används ofta inom lantmäteri.</p>
--	--	--

Höga

Uppteckning/Inventering	Art/Antal	Aktuellt RAÄ-nummer och lämningsnummer, Anteckningar från inventeringsbok
Dybeck, 1845.		Platsen är inte omnämnd.
Lignell 1850, s.15.		Flera grifhögar bredvid vägen från Östebyn till Dyrehög ha blivit förstörda genom grushämtning. En återstår, ehuru illa skadad.
Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering av Dalsland 1963.		Finns inte med i inventering.
Revidering av		Finns inte med i inventering.

Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering av Dalsland 1987.		Terräng: Enligt ekonomisk karta: samhällsplanerat område.
--	--	---

Sörbyn

Uppteckning/Inventering	Art/Antal	Aktuellt RAÄ-nummer och lämningsnummer, Anteckningar från inventeringsbok
	Gravfält Antal gravar: 15	RAÄ Brålanda 49:1 L1966:2854
	Gravfält Antal, plats för	RAÄ Brålanda 153:1 L1966:3001
Dybeck 1845, s 3.		Närmare Österbyn, invid vägen förekommer åter en flock griftkullar, beväxta med ljung. I en af kullarna skall vara så mycket ”smidit jern” att en bonde dermed kunnat beslå ett åkerredskap; men enär han på de åkrar, å hvilka detta redskap sedermera begagnats, fått mindre säd än tillföre, har jernet åter blifvit frånbrutit och i kullen nedmyllat.
Lignell, 1850, s. 16.		Öster om tomten äro 10 små grifthögar mer eller mindre skadade. Norr om gården på åker gärdet äro 31 grifthögar. De tvenne största kallas Kungshögarna. En av Kungshögarna är 77 alnar [ca 46 m] i omkrets, 3 aln [ca 1,8 m] lodrät hög. Den andra är 69 alnar [ca 41 m] i omkrets, 3 aln [ca 1,8 m] i lodrät hög. En annan hög är 58 alnar [ca 35 m] i omkrets, 2 ¼ [ca 1,4 m] hög. En hög är oval, 8 alnar [ca 5 m] lång, ¾ aln [ca 45 cm] lodrät hög. Den andra på östra Dal med denna form. De öfriga äro runda och små. På ingen af dessa högar i Brålanda finnes tecken till toppsten, träd eller annan prydnad.
Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering av Dalsland 1963.	Gravfält Antal gravar: 15	<u>1963-06-27 Brålanda Fornlämning 49</u> Gravfält ca 80 x 25 m. (NV-SÖ), bestående av ca 15 fornlämningar. Dessa utgöras av 7 högar och 8 runda stensättningar. 8-11 m i diameter, 0,4-0,8 och resp 4-6 m djup, 0,2-0,3 m hög. Övertorvade. Några har kantkedja, 0,2-0,3 m hög och bestående av 0,4 – 1 m låga stenar. Gravfältet väl bevarat och överensstämmer väl med skiss från 1924. De 2 västligaste och den östligaste stensättningen skadade av odling. Mellan

		<p>stensättningarna och i ytan hos några gropar 0, 5-1,0 m i diameter och 0,1-0,2 m djup. I gravfältets mitt en grop 2x1 m och 0,3 m djup. I NV en större grop 4 m i diameter och 0,6 m djup. Där intill en mindre grop 2x1 m och 0,2 m djup.</p> <p>Gravfältet är bevuxet med lövträd och några tallar. Dessutom snårig undervegetation av asptelningar.</p> <p>Ägarna har låtit omgärda gravfältet med taggtrådsstängsel. Omedelbart utanför detta ligger i NV en större mängd röjningssten och plankbitar.</p> <p>Sammandrag: 15 fornlämningar. Av dessa är 7 högar 8-11 m i diameter, 0,4-0,8 m höga, några har kantkedja 0,3 m höga av 0,4-0,9 m låga stenar. 8 runda övertorvade stensättningar 4-6 m i diameter, 0,2-0,3 m höga, flera med kantkedja 0,2-0,3 m höga och 0,4-0,6 m låga stenar. SSÖ delen bortodlad har kantkedja (kk) 0,2-0,3---0,4-0,6.</p> <p>Hög: 8x0,8 kk 0,3 hög. 8x0,8. 8x0,8 kk 0,4-0,7. 8x0,4.10x0,7 0,3 hög kk 0,4-0,9. 8x0,8. 11x0,8. 8x0,4.</p> <p>Stensättning: 6x0,3. 4x0,2. 4x0,2?. 6x0,3. 4x0,2?. 5x0,2?. 6x0,2. 4x0,2.</p> <p>Tidigare anteckningar: S.A Hallbäck dnr 5036/62 ATA Brålanda; Raä till Brålanda byggnadsnämnd 9/12 1942, avskrift ATA Brålanda; Julius dnr 1577/24, ATA Sörby (med bifogad skiss)</p>
<p>Revidering av Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering av Dalsland 1987.</p>	<p>Gravfält Antal gravar: 15</p>	<p><u>1987-09-23 RAÄ Brålanda 49</u></p> <p>Gravfält 80 x 30 m bestående av 15 fornlämningar. Dessa utgöres av 7 högar och 8 runda stensättningar.</p> <p>Högarna är 7-10 m i diameter och 0,4 m höga. Tre av högarna har kantkedja eller rest av kantkedja. 0,2-0,3 m hög av 0,3-0,8 m låga stenar. En av högarna i gravfältets mellersta del har i mitten en svacka, 1 m i diameter och 0,1 m djup. En hög i gravfältets SÖ del ligger omedelbart i kanten av odling.</p> <p>De runda stensättningarna är 4-6 m i diameter och 0,2-0,4 m höga. Övertorvade. Några har i ytan fåtaliga, 0,1-0,4 m stora stenar. En stensättning har rest av kantkedja, 0,1 m hög av 0, 4 m låga stenar. En stensättning i gravfältets SÖ del har en grop, 2 m i diameter och 0, 2 m djup.</p>

		<p>Flera av högarna och stensättningarna ligger omedelbart intill åker och är skadade av odling. Längs gravfältets hela begränsning närmast åkermarken är odlingssten uppkastad. I NV delen av gravfältet är en stor grop, 5 m i diameter och 0,6 m djup.</p> <p>Vid revideringsinventeringen år 1987 var samtliga gravarna belamrade med stockar och ris vilket försvårade besiktningen. På gravfältet finnes ett flertal stubbar. Beväxt med enstaka ekar, lövsly samt buskar.</p> <p>Kommentar: Bör avröjas från pinnar och ris.</p> <p>Tidigare anteckningar: Dybeck, Runa 1845 s 3. A Lignell 1850 A Lignell, Beskrifning öfver grevskapet Dal 1851 SGU 1867 Ortnamnen i Älvsborgs län: 16 Sundals härad 1910 ATA dnr 1494/24 Färgelanda , Tidskrift för Dalsland Karta: Gravfältskarta, Sörbyn A378:108</p> <p>Terräng: Mot å NÖ sluttande impedimentrygg (NV-SÖ) i åker.</p>
1963		Saknar uppgift Nr 153
1987	Gravfält, plats för	<p><u>1987-10-28 RAÄ Brålanda 153:1</u> Gravfält, plats för utsträckning, 250-150 m Enligt A. Lignell ska inom området ha funnit 31 högar. De två största högarna var 13,4 m respektive 14 m i diameter och 1,8 m höga. Dessa kallades Kongshögarna, en hög var oval. De övriga var små och runda. Samtliga högar är bortodlade. Inga fynd vid granskningen av nyplöjd, lerig och Ö del av åker. V del oplöjd.</p> <p>Brålandaboken: Dybeck – berättar att i en av kullarna skall vara funnet så mycket ”smidit jern” att en bonde därmed kunnat beslå ett åkerredskap, men enär han på de åkrar å vilka detta redskap sedermera begagnats fått mindre säd än tillförne, har järnet blivit frånbrutet och i kullen nedmyllat. På 1800-talet avsattes gravfältet som samfällt sandtag och detta begagnades flitigt, redan före</p>

		<p>sekelskiftet var gravkullarna jämnade med marken.</p> <p>Tidigare anteckningar: A Lignell, 1850 SGU 1867 Ortnamnen i Älvsborgs län: 16 Sundals härad 1910, Berättelse om Dalsland. Ur Dalslands forntid och nutid 1925. R Dybeck Folksägner i Dalsland. Ur Dalslands forntid och nutid 1921. R Dybeck Gravfältskarta, A Lignell 1848-1850.</p> <p>Terräng: Åker.</p>
--	--	--

Tån

Uppteckning/Inventering	Art/antal	Aktuellt RAÄ-nummer och lämningsnummer, Anteckningar från inventeringsbok
	Grav Gravfält Antal gravar:10	RAÄ Brålanda 58:1 L1966:2964 RAÄ Brålanda 60:1 L1966:2966
Dybeck, 1845, s. 3.		På (Tonshögen) skall varit en märklig stensättning, eller, såsom de gamle här tala, ett bord med fötter. Orediga tecken efter denna stensättning återstår ännu.
Lignell, 1850, s. 15.		Strax invid och på östra sidan af den nyss nämnda Dyreshögen har varit en ättehög. Åtminstone till vidden lika med denna. Men Tånshögen är genom grustägt alldeles bortförd, att endast helt litet af yttre ringen finnes kvar. Inuti och på ena sidan är han så spolierad, att de grova stenarna i de av naturen danade xx vatten hvarpå han legat, kommit i dagen.
Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering av Dalsland 1963.	Hög Antal:1	<u>1963-07-02 Brålanda Fornlämning 58</u> Hög ca 20x15 m (NNÖ-SSV) och 1,5-1,7 m hög. I V (kanten) sten ca 1 m stor, i N kanten ett par stenar intill 0,4 m stor. Högen ursprungligen 20 m i diameter, ca 5 m bred och 18 m längd av högens NV kant bortschaktad av väg. Ö kanten bortodlad till 15-16 m längd (N-S) och 4-5 m bred. I SV obetydligt (ca 1 m bred) kantskadad av väg. Högen är i V och S skadad av vägbyggnad

		<p>samt i ö av odling. I S delen ett par gropar 0,5- 1 m i diameter och 0,1 m djup. I dessa intill 0,2 m stora stenar.</p> <p>Högen är tätt bevuxen med buskar och lövträdstelningar samt belamrad med div ris. Enl uppgift ska ett kranium hittats i kanten av högen vid vägbreddning, (Stenlager, ca ett par m stort, av jämnstora stenar ca 0,2 m hög). En annan tradition förtäljer dock att högen skulle vara uppkastad i sen tid, och vägen mot Östebyn – Brålanda kyrka har tidigare gått över högens SV-V kant. I sitt nuvarande läge utgör högen en svår trafikfälla. I högen hittades en underkäke (numera halv), en ryggkota, del av en överarm (?) samt delar av huvudskålen. Benresterna förvaras på gården Aspebol.</p> <p>Tidigare uppteckningar: N.J Svensson dnr 91/47, ATA Tån; S.A Hallbäck dnr 5036/62 ATA Brålanda; Raä till Brålanda byggnadsnämnd 9/12 1942, avskrift ATA Brålanda; Enligt viss tradition skulle Kung Dyre (jfr Dyrehög) vara begravd i ovanstående hög.</p>
<p>Revidering av Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering av Dalsland 1987.</p>	<p>Grav</p>	<p><u>1987-10-05 RAÄ Brålanda 58:1</u></p> <p>Hög, undersökt och borttagen. En arkeologisk undersökning gjordes år 1968. I gravhögen påträffades bitar av ett fint svartpolerat, ornerat lerkärl från romersk järnålder och brända ben i anslutning till skärvor av ett ornerat grovt lerkärl. I gravhögen påträffades ytterligare fynd vilka torde vara rester av verksamheten före och efter gravläggningen.</p> <p>Tradition: enligt uppgift lämnad vid förstagångsinventeringen skall ett kranium ha hittats i kanten av högen. En annan tradition förtäljer att högen skulle vara uppkastad i sen tid. Enligt Lignells karta 1851 skall även en gravkulle ha legat NV om vägen på nuvarande gårdstomt.</p> <p>Tidigare anteckningar: Dybeck, Runa 1844 A Lignell, Beskrifning öfver grevskapet Dal 1851 Ortnamnen i Älvsborgs län: 16 Sundals härad 1910, Berättelse om Dalsland. Ur Dalslands forntid och nutid 1925. R Dybeck Folksägner i Dalsland. Ur Dalslands forntid och nutid 1921. R Dybeck Färgelanda Tiskrift för Dalslands folkhögskoleförening 1926 hf 1.</p>

		<p>Karta över "Tåns kulle" uppritad av G.A Hellman 1963. ATA Dnr 4234, 4252/42 ATA Dnr 894/60 ATA Dnr 1584/64 Elfsborgs läns annonsblad: nr 16 19640206, nr 30 19650311 ATA Dnr 7477/67 Hembygden 1969-70 ATA Dnr 6211/71 Brålandaboken 1984</p> <p>Terräng: Högsta partiet av en långsträckt svag förhöjning (SO-NV).</p>
Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering av Dalsland 1963.	Gravfält. Antal gravar: 8+2	<p><u>1963-07-02 Brålanda Fornlämning Nr 60</u> Gravfält 45x30 m (VNV-ÖSÖ), bestående av ca 8 fornlämningar. Dessa utgörs av 3 högar och 5+2 runda stensättningar. Högarna är 7-8 m i diameter, 0,5-0,7 m höga. Stensättningarna är 6-8 m i diameter och 0,3-0,4 m höga. Av fornlämningarna är 5 belägna inom 2 hönsgårdar. Dessa avtorvade genom nötning. Fyllningen består av 0,1-0,4 m stora stenar, i kanterna kantkedja ? av 0,2-0,3 m höga och 0,5-1,2 m låga stenar. Högarna ha i ytan 0,2-0,4 stora stenar. Fornlämningarna inom hönsgårdarna är sedan länge (1800-talet?) skadade, de flesta starkt. Den östligaste skjuter ca 1 m utanför hönsgården och är skadad av väg. De två västligaste högarna (utanför hönsgårdarna) är i kanterna skadade av vägbyggnad. INV är gravfältet belamrat med sprängsten. Gravfältet är bevuxet med kraftiga granar och tallar. Därjämte är i SV minst 2 närmst runda stensättningar 5 m diameter, 0,2 m hög, övertorvade. En stensättning? Är belagd med skifferplattor.</p> <p>Tidigare anteckningar: S.A Hallbäck dnr 5036/62 ATA Brålanda; Raä till Brålanda byggnadsnämnd 9/12 1942, avskrift ATA Brålanda.</p>
Revidering av Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering av Dalsland 1987.	Gravfält. Antal gravar: 10	<p><u>1987-10-29 Brålanda 60:1</u> Gravfält 50x35 m bestående av 10 fornlämningar. Dessa utgörs av 3 högar och 7 närmast runda stensättningar. Högarna är 7-8 m i diameter och</p>

	<p>0,5-0,7 m höga. I ytan är ett fåtal till talrika 0,2-0,3 m stora stenar. En av högarna i gravfältets mellersta del har rest av kantkedja 0,2-0,3 m höga av 0,1-0,3 m låga stenar. De två högarna i gravfältets V del är skadade av väg (40-240 gon) Stensättningarna är 3-8 m (vanligen 6-8 m) i diameter och 0,1-0,4 m höga. Övertorvade med i sten xxx m stora stenar. En stensättning har en sten i mitten 0,5-0,6 m stor sten. Tre av stensättningarna har rest av kantkedja 0,2-0,5 m xxx0,5-1 m låga stenar. Stensättningarna i gravfältets N del är starkt skadade. Enligt förstagånginventeringen har dessa legat inom en hönsgrädd. I gravfältets V del är stora mängder sprängsten uppkastad. I övrigt är hela gravfältet belamrat med sten, cementstycken och skrot. Samt kraftigt igenvuxet med buskar. I övrigt bevuxet med tallar och lövträd.</p> <p>Kommentar: Bör avstädas.</p> <p>Tidigare anteckningar: R Dybeck 1844 R Dybeck Runa 1945 s 3 A Lignell Beskrifning öfver Grevskapet Dal 1851 SGU1867 Kartell "Rådanefors" 1870 Ortnamnen i Älvsborgs län: 16 Sundals Härad 1910 Ur Dalslands forntid och nutid 1921 R Dybeck berättelse om Dalsland. Färgelanda tidskrift för Dalslands folkhögskoleförening 1926 häfte 1. ATA Dnr 4234, 4252/42 ATA Dnr 894/60 ATA Dnr 1584/64 Elfsborgs läns annonsblad: nr 16 19640206, nr 30 19650311 ATA Dnr 7477/67 Hembygden 1969-70 ATA Dnr 6211/71 Brålandaboken 1984</p> <p>Terräng: Mindre moränrygg (NV-SÖ), Blandskog.</p>
--	--

Appendix 2

Dals-Ed

Hindalebyn

Uppteckning/Inventering	Art/Antal	Aktuellt RAÄ-nummer och lämningsnummer, Anteckningar från inventeringsbok
	Gravfält. Antal gravar: 30	RAÄ Dals-Ed 91:1 L1967:9381
	Grav. Antal: 1	RAÄ Dals-Ed 92:1 L1967:9048
	Gravfält. Antal gravar:10	RAÄ Dals-Ed 93:1 L1967:9471
		RAÄ Dals-Ed 97:1 L1967:8866
	Grav. Antal: 1	RAÄ Dals-Ed 98:1 L1967:8867
	Gravar. Antal:4	RAÄ Dals-Ed 101:3 L1967:9460
	Gravfält. Antal gravar:10	RAÄ Dals-Ed 102:1 L1967:9461
	Gravar. Antal:	RAÄ Dals-Ed 115:1 L1966:3147
	Grav . Antal: 1	RAÄ Dals-Ed 171:1-3 L1967:8862, 8863, 8864
Dybeck, 1845.		Platsen är inte omnämnd
Lignell, 1850, s. 44.		Vid gården 10 mindre grifhöggar och i utmarken äfven 5 sådana. De tvenne första äro 60 alnar [ca 36 m] i omkrets, 2 ½ alnar [ca 1,5 m] höga. De öfriga mindre både i vidd och höjd.
Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering av Dalsland 1964.		Saknar uppgift Nr 91
Revidering av Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering av Dalsland 1988.		<u>1988-08-31 RAÄ Dals-Ed 91:1</u> Delundersökt gravfält, 270x50m (NV-SO) bestående av ca 30 fornlämningar. Dessa utgöres av 23 högar, 5 runda övertorvade stensättningar, 1 treudd och 1 domarring. Högarna är 6-15 m i diameter och 0,5-2,3 m höga. 5 har kanträna 0,5-0,8 m breda och 0,1-0,2 m djupa. 1 har brätte 0,2-0,3 m högt och 2,5-3,0 m brett. Flertalet har i ytan enstaka 0,2-0,6 m stora stenar. Ca 10 har i mitten gropar .

		<p>1 är närmast utgrävd, troligen grund till jordkällare. 4 är skadade av torvtäkt och väg. Stensättningarna är runda 4-10 m i diameter och 0,3-0,5 m höga. Övertorvade med i ytan enstaka 0,3-0,4 m stora stenar. 1 har tendens till gles kantkedja.</p> <p>Treudden har en sida med 10 m och är 0,3-0,4 m hög. Övertorvad med i ytan enstaka 0,1-0,3 m stora stenar. Den bevarade spetsen är i riktning 60 gon och är markerad med en klumpformig sten 0,2 m hög och 0,5x0,5 m stor. Två av spetsarna är förstörda av väg. I ytan är en av 0,1 m hög och 0,6x0,6 m stor sten. På den mot NV vättande sidan inom planhuggen och försänkt yta 0,46x0,41 m är texten "Soldatgrav från fälttåget 1908 för fäderneslandet".</p> <p>Domarringen är 6 m i diameter och består av 7 klumpformiga stenar 0,4-0,6 m höga och 0,5-0,8 m stora. Avståndet mellan stenarna är ca 2 m.</p> <p>Den i 1964 års inventering omnämnda rektangulära sten har ej med säkerhet kunnat påträffas.</p> <p>Beväxt med barr och lövskog. Delvis vårdad.</p> <p>Treudden, domarringen samt en hög undersöktes 1948 av Ingemar Atterman. I treudden framkom keramik, i domarringen glaspärlor samt i högen bland annat fragment av ullsax, hästbroddar samt en del av en bronsnål. Anläggningarna restaurerades efter undersökningen.</p> <p>Terräng: Höjdrygg i moränmark. Fd hagmark och skogsmark.</p>
1964		Saknar uppgift Nr 92
1988		<p><u>1988-08-31 Dals-Ed 92:1</u></p> <p>Hög, 7 m i diameter och 0,7 m hög. Kanträna 0,5 m bred och 0,1 m djup. I mitten är en grop 1 m i diameter och 0,3 m djup. I gropkanten är ett stenblock 0,4x0,4 m stor och 0,2 m hög.</p> <p>Terräng: Flack moränmark. Skogsmark.</p>
1964		Saknar uppgift Nr 93

1988		<p><u>1988 Dals-Ed 93:1</u> Gravfält 170 x 40 m (NV-SO) bestående av ca 10 fornlämningar. Dessa utgöres av 9 högar samt 1 otydlig och osäker rektangulär stensättning. Högarna är 5-17 m i diameter och 0,6-2 m höga. 4 har kanträna eller tendens till kanträna 0,4-0,6 m bred och ca 0,1 m djup. 3-4 är skadade av väg. Den rektangulära stensättningen är 10x4 m (NV-SÖ) och 0,4-0,6 m hög. Övertorvad med i ytan synliga 0,2-0,4 m stora stenar. Oklar begränsning, osäker, kan vara en naturbildning.</p> <p>Terräng: SV sluttning av åsrygg. Skogsmark, övervägande lövskog.</p>
1964		Saknar uppgift Nr 97
1988		<p><u>1988-11-16 Dals-Ed 97:1</u> Hög?, rest av, möjligen ursprungligen ca 10 m i diameter och 1,6 m hög. N delen borttagen vid grustäckt. Möjligen rest av fornlämning. Dock mycket svårbedömt pga så mycket förstört.</p> <p>Terräng: Krön i småkuperad åker.</p>
Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering av Dalsland 1964.	Hög. Antal: 1	<p><u>1964-07-16 Dals-Ed Fornlämning Nr 98</u> Hög (?) 16x12m , ca 2 m hög. Högens NV-N-NV kanter äro tydliga och sidorna väl formade. Högens SÖ-S-SV och V kanten är kraftigt omändrade vid schaktning av gårdsplan. V sidan har helt nedschaktats till ca 2,5 m djup och här har en källare byggts in i högen. Källaren är 3,5x3 m, taket är slaget i valv, ca 2,5 m hög. I kanterna vid källaringången har byggts sidan av 0,8-1,2 ,m stora klumpformiga stenar. Över ingången ligger en 1,5 m låg och 0.5 m tjock sten. En redskapsbod ca 5x5 m, 3,5 m hög med tegeltak har byggts å högens topp. Unga rönnar, lönnar och askar.</p> <p>Högens slänt mot NV-N-NÖ är välformat. Dess ursprungliga form framträder mycket tydligt på dess xx av högen som i övrigt är deformerad. Troligen har högens centrum grävts ut och</p>

		förstörts vid anläggning av källaren i dess mitt. Högen torde ha varit 16-17 m i diameter.
1988	Grav. Antal:1	<u>1988 RAÄ Dals-Ed 98:1</u> Hög?, ca 16 m i diameter och 2 m hög. Schaktskadad i SO, S-SV och V. I V kanten har en jordkällare grävts in mot mitten. På högens topp är en 5x5 m stor redskapsbod byggd. Terräng: Krön av moränås. Tomtmark.
1964	Sten sättningar, Högar. Antal:4+1	<u>1964-07-16 Fornlämning Nr 101</u> Nr 1. Stensättning, skadad, rund 7 m diameter, fylld, 0,9 m hög. Fyllningen utgörs av starkt övertorvade 0,2-0,4 dels rundade och dels kantiga stenar. I N och NÖ kanten syns ett tiotal 0,3-0,5 stora rundade stenar, vilka möjligen utgör en rest av kantkedja. I mitten en grop, 3 m i diameter, 0,2-0,4 m djup som mynnar utåt S. Unga björkar, enbuskar. Nr 2. Stensättning, något oval, 6x8 m (N-S), 0,5 m hög. Kraftigt övertorvad med i ytan liggande enstaka 0,2-0,3 m stora stenar samt i SÖ kanten ett jordfast block. 0,8-0,6 m, 0,2 m hög. Liten björk, enbuskar, granplanta. Nr 3. Hög, 8 m i diameter, 1,0 m hög, något avplanad mot S. Kanträna i Ö-NÖ kanten, 0,5 m bred, 0,1 m djup. I toppen har syntts ett tiotal 0,5-0,4 stora rundade stenar. 1 björk, gran och tallplantor. Höglignande oval lämning, 4x2 m (Ö-V) 0,3 m hög. Rest av hög? Ung tall. Troligen ej fornlämning. Nr 5. Hög, något oval (NV-SÖ) 20x16 m, ca 2 m hög i toppytan har en stor mängd övertorvade 0,2-0,4 m stora stenar liggande i sannolikt oval form (NV-SÖ). Stenarna uppta en yta av 7x3,5 m (NV-SÖ), 0,1-0,2 h över omgivande yta. 3 björkar, hasselnår. Tidigare anteckningar: Nr 1-5 å H:s karta, fornlämningsområde 30. G.A Hellman 1934.
1988		<u>1988 RAÄ Dals Ed 101:3</u> Rest av stensättning, rund 7 m i diameter och 0,6 m hög. Övertorvad fyllning av 0,2-0,4 m stora stenar, I N och NO kanter är ett antal 0,3-0,5 m

		<p>stora rundade stenar som kan ha utgjort en kantkedja. I mitten 1 grop, 3 m i diameter och 0,2-0,3 m djup. Gropen går ut över stensättningens kant i S. På stensättningen har en vattenreservoar tidigare varit placerad.</p> <p>Stensättning närmast oval 6x5 m (N-S) och 0,5 m hög. Övertorvad med i ytan enstaka kännbara stenar. I SO kanten är ett jordfast mindre stenblock 0,8x0,6 och 0,2 m hög.</p> <p>Hög, 8 m i diameter och 1,2 m hög. Kanträna i SO och NO. 0,5 m bred och 0,1-0,2 m djup. Flack och avplanad profil.</p> <p>Hög: tendens till oval form (NV-SO) 10x8 m och ca 1 m hög. Högen är sannolikt anlagd på en naturbildning av närmast rund form vilket gör att den ser större ut än vad den är. Denna har tidigare inte identifierats.</p> <p>Terräng: 1 på krön av brant uppstickande moränrygg. Övriga på kuperad flack moränrygg.</p>
1964	Gravfält. Antal gravar: 6	<p>1964-07-17 Fornlämning Nr 102</p> <p>Gravfält 50x25 m (NNV-SSÖ) bestående av 6 fornlämningar. Dessa utgöres av högar 6-12 m i diameter, 0,6-1,8 m höga. Nr 4 å H:s karta är skadad vid grustäckt i NÖ kanten och har något otydlig begränsning. Övriga är väl formade och ha en fast yta med enstaka övertorvade stenar. Flera ha mittgrop, 1 – 1,1,5 m diameter 0,1-0,3 m djup. Mittgropen å nr 1 H:s karta synas ha fördjupats till 0,6 m djup och mynnar utåt SSÖ. Inom gravfältet finns ett flertal klumpformiga 0,6-1 m stora jordfasta stenar. Gravfältet är mycket tätt bevuxet med buskage varför det är svårt att besiktiga.</p> <p>Tidigare anteckning. Fornlämningsområde nr 31 G. A Hellman, 1934 (nr 1,3, 4, 5, 11 och 12 på Hellmans specialkarta)</p>
		<p><u>1988 Dals-Ed 102:1</u></p> <p>Gravfält 75x50 m (VSV-ÖNO)</p> <p>Bestående av ca 10 fornlämningar. Dessa utgöres av 9 högar och 1 osäker rund stensättning.</p> <p>Högarna är 6-12 m i diameter och 0,6-1,8 m höga. 3 har i ytan 0,2-0,3 m stora stenar. 5 har i mitten gropar 1-3 m i diameter 0,3-0,5 m djupa.</p>

		<p>Stensättningen är rund ca 6m diameter och 0,2-0,3 m hög. Övertorvad fyllning av 0,2-0,3 m stora stenar. Oklar begränsning. Gravfältet är beväxt med barrblandskog. Genom gravfältet går en mindre skogsväg.</p> <p>Terräng: Krön av svag S sluttning av åsrygg. Skogsmark.</p>
1964	Hög. Antal: 1.	<p><u>1964-07-25 Fornlämning Nr 115</u> Hög?, ca 10 m i diameter. 0,1 m hög. SV kanten av högen är bortschaktad Kan vara naturbildning. 1 björk.</p>
1988	Gravar. Antal:	<p><u>1988-08-31 Dals-Ed 115:1</u> Rest av hög, 10 m i diameter och 1 m hög. Avplanat krön. SV kanten av högen är bortschaktad beväxt med björk i SV kanten. Rest av hög, 10 m i diameter och 0,1 m hög. Högens Ö del är nedschaktad till markplanet 0,1 m hög och i V delen ca 1 m hög. Röjningssten är påford.</p> <p>Terräng: Avsats vid brant SSV sluttning. Åkerkant och ladugårdsbacke.</p>
1964		Saknar uppgift Nr 171
1988	Grav. Antal: 1.	<p><u>1988-11-01 Dals-Ed 171:1-3</u> Stensättning, rund 6 m i diameter och 0,2 m hög. Delvis övermossad fyllning av 0,1-0,2 m stora stenar. Kantkedja, välbevarad i anläggningens N hälft, glest lagd, 0,3-0,4 m hög av 0,4-0,5 m stora stenar. Beväxt med ett par unga tallar, en björk och en liten gran. Rest sten?, 0,4 m hög, 0,5 m bred och 0,3 m tjock. Xxxoch 0,2 m tjock. Lutar mot SÖ. Gränssten? I området mellan fornlämningarna utefter höjdryggen, finns ett antal klumpstenar vilka ger intryck av att kunna vara rester av domarringar. Ingen sådan har emellertid med säkerhet kunnat registrerats.</p> <p>Terräng: Krön av höjdrygg. Skogsmark. Blandskog.</p>

--	--	--

Kårslätt

Uppteckning/Inventering	Art/Antal	Aktuellt RAÄ-nummer och lämningsnummer, Anteckningar från inventeringsbok
	Grav Antal: 1	RAÄ Dals-Ed 67:1 L1967:8792
	Gravar Antal: 2	RAÄ Dals-Ed 68:1, 68:2 L1967:8793, 9432
	Grav Antal: 1	RAÄ Dals-Ed 71:1 L1967:9389
	Gravar Antal: 2	RAÄ Dals-Ed 86:3 L1967:8788
		RAÄ Dals-Ed 152:1 L1967:9040
Dybeck 1845		Platsen är inte omnämnd.
Lignell 1850, s. 45		En grifthög, 93 alnar [ca 54 m] i omkrets, ca 4 alnar [ca 2,4 m] hög.
Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering av Dalsland 1964	Hög Antal: 1	<u>1964-07-06 Dals-Ed Fornlämning Nr 67</u> Hög, 18 m i diameter, 2,5 m hög, välformad, fast, gräsbevuxen yta. Å högens topp finnes en stensättningsliknande lämning, byggd i sen tid, rund 1,5 m i diameter, 0,2 m hög över ursprungliga toppytan i en rabatt och i dess yta syns ett flertal 0,1-0,2 m stora stenar. Vid högens Ö och NÖ kant finnes en vall ca 6 m lång 0,5 m bred, 0,1-0,2 m hög. 1 m ÖNÖ om högen finnes en högliknande lämning, närmast rund, ca 2,5 m i diameter, 0,3 m hög, övertorvad. Troligen ej fornlämning. Tidigare anteckning: Fornlämning nr 20 G.A Hellman 1934
Revidering av Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering av Dalsland 1988	Grav Antal: 1	<u>1988 Dals-Ed 67:1</u> Hög, 18 m i diameter och 2,5 m hög. I ytan enstaka 0,1-0,2 m stora stenar. Vid Ö och NÖ kanten är en antydning till vall 6 m lång, 0,5 m bred och 0,1 m hög. Beväxt med lönnar, björk och rönnsly. G.A Hellman 1934. Fornlämning nr 20. Terräng: Höglänt sandplåtå. Tomtmark.

1964	Högar Antal: 2	<p><u>1964-07-06 Dals-Ed Fornlämning Nr 68</u></p> <p>1. Hög, 9-10 m i diameter, 1,4 m hög. Helt övertorvad. Materialet i högen består troligen av sten. (i ytan kännbara stenar). 1 gran, sly.</p> <p>2. Hög, ca 11 m i diameter, 1,7 m hög. Övertorvad med i ytan talrika stenar, 0,3-0,4 m stora stenar. 3 mindre rund grop, ca 1,5 m i diameter, 0,6 m djup. I gropens Ö del framträder högens byggnadsmaterial tydligt. Här utgörs detta uteslutande av sten 0,2-0,5 m stora. (troligen har högen från början varit torvklädd.) I Ö kanten av mittgropen, 2 m i diameter, 0,6 m djup är en stubbe och under denna syns en mångfald 0,2-0,5 m stora mestadels rundade stenar. En gran och ett flertal granar på kanterna, en stubbe.</p> <p>Tidigare anteckning: Fornlämningsnummer 1 och 2 å fornlämningsområde nr 19. G. A Hellman 1934.</p>
1988	Gravar Antal: 2	<p><u>1988-08-23 Dals-Ed 68:1-2</u></p> <p>Hög, 10 m i diameter och 1,4 m hög. Beväxt med granar.</p> <p>Hög, 11 m i diameter och 1,7 m hög med i ytan kännbara 0,3-0,4 m stora stenar. I mitten är en grop 1,5 m i diameter och 0,6 m djup. I gropen framträder kärnröset tydligt. Beväxt med gransly och björksly. Bägge högarna tycks till större delen bestå av sten.</p> <p>Terräng: Höglänt platå intill S sluttning. Skogsmark. Barrskog.</p>
1964		Saknar uppgift Nr 71
1988	Grav Antal: 1	<p><u>1988-01-01 Dals-Ed 71:1</u></p> <p>Hög, rest av, ca 8 m i diameter och 1,5 m hög. N delen bortschaktad. I mittpartiet är en halv grop 2 m i diameter och 0,4 m djup. Genom de svåra skadorna och grustäkt Ö och S om högen är ursprungliga mått osäkra.</p> <p>Terräng: Relativt höglänt avsats av moränrygg intill brant.</p>

1964	Hög Stensättning Antal: 2+1 osäker	<u>1964-07-14 Dals-Ed Fornlämning Nr 86</u> Hög, 14 m i diameter, 1,4 m hög, begränsad och N-V-S sidorna väl formade. Ö sidan ojämn och gropig. I mitten en flack grop. 5 m i diameter 0,3 m djup, i vars botten en mängd 0,2-0,3 m stenar mestadels löst liggande, rundade stenar finnes, delvis övertorvade. I NÖ kanten finnes en jordfast sten ca 1x0,6, 0,4 m hög. Granar, små enar. Stensättning, rund, ca 6 m i diameter, fylld, 0,3 m hög. Fyllning utgöres av starkt övermossade 0,2-0,4 m stora stenar. Begränsning tydlig. Stensättning, skadad av körväg, rund ca 8 m i diameter, 0,3 m hög. Fyllningen utgöres av starkt övertorvade 0,2-0,4 m stora stenar. En körväg ha skurits ned genom stensättningen ÖNÖ-VSV. 3 granar, 1 tall.
1988	Gravar Antal: 2	<u>1988 Dals-Ed 86:3</u> Hög, 14 m i diameter och 1,4 m hög. I mitten är en grop 5 m i diameter och 0,3 m djup. I gropen är talrika 0,1-0,2 m stora stenar och i NÖ kanten är en 1 m hög och 0,6x0,4 m stor sten. Beväxt med 3 granar och enbuskar. Stensättning, rund 6 m i diameter och 0,3 m hög. Starkt övermossad fyllning av 0,2-0,4 m stora stenar. Stensättning, rund 8 m i diameter och 0,3 m hög. Starkt övermossad. Fyllning av 0,2-0,4 m stora stenar. Ö delen skadad av mindre väg. Beväxt med granar och tall. Terräng: Krön av mogrusrygg. Skogsmark.
1964		Saknar uppgift Nr 152
1988		<u>1988-08-23 Dals-Ed 152:1</u> Hög, 5 m i diameter och 0,8 m hög. Ojämn yta. Terräng: Krön av moränplatå. Skogsmark. Barrskog.

Lerbäck (Skötterud)

Uppteckning/Inventering	Art/antal	Aktuellt RAÄ-nummer och lämningsnummer, Anteckningar från inventeringsbok
-------------------------	-----------	---

	Gravfält Antal:7	RAÄ Dals-Ed 65:1 L 1966:3086
	Grav Antal:1	RAÄ Dals-Ed 66:1 L1967:8791
Dybeck 1845		Platsen är inte omnämnd.
Lignell 1850, s 45		Tre grifthögar, 16 á 20 alnar [ca 9,6 – 12 m] i diameter, 2 á 2 ½ alnar [ca 1,2 m – 1,5 m] höga.
Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering av Dalsland 1964	Gravfält Antal: 5	<u>1964-07-20 Dals-Ed Fornlämning Nr 65</u> Gravfält 30x15 m (NS), bestående av 5 fornlämningar. Dessa utgöres av 1 hög och 4 runda höglignande stensättningar. Högen är 18 m i diameter, 1,0 m hög, 3 mindre oregelbundna gropar ca 3,5x3,0 m 0,3-0,4 m djup. Över högens SV del löper ägogränsning, i riktning NV-SÖ, ca 2,5 av högen diameter ligger på SV sidan om ägogränsen, av stensättningarna ligga två vardera ägolotter De är 4-6 m diameter och 0,2-0,5 m hög. De äro övertorvade med i ytan synliga stenar. En stensättning på den NÖ ägolotten (fornlämning nr 28:2 i 1934 års inventering) är i sen tid skadad genom grävning inom ett ca 2x2 m stort område, 0,3 m djup i mittpartiet. I den fjärde stensättningen som ligga invid och V om föregående är en grop, ca 1 m i diameter och 0,3 m djup. Denna stensättning är 4 m i diameter 0,2-0,3 m hög och ha oklar begränsning. Den är helt övervuxen med aspsly. Tidigare anteckningar: Fornlämningsområde nr 28, G.A Hellman 1934.
Revidering av Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering av Dalsland 1988	Gravfält Antal: 7	<u>1988-11-16 Dals-Ed 65:1</u> Gravfält 80x50 m (NV-SÖ) bestående av 7 fornlämningar. Dessa utgöres av 1 hög och 6 runda övertorvade stensättningar, flertalet höglignande. Högen är 18 m i diameter och intill 1 m hög. I mitten är en oregelbunden grop 3,5x3,0 m och 0,3x0,4 m djup. Överhögens SV del är en stenmur (ägogräns) i riktning (NV-SÖ). Stensättningarna är runda 4-8 m i diameter och 0,2-0,7 m hög. Övertorvade med i ytan talrika 0,2-0,3 m stora stenar. Antydning till kantränna finns hos ett par anläggningar. 1 av stensättningarna har i mitten en grop 2x2 m och 0,3 m djup. 1 har en rund grop 1 m i diameter och 0,3 m djup.

		Beväxt med blandskog. Terräng: Krön av moräntäckt bergshöjd NV-SÖ. Skogsmark. Blandskog.
1964	Hög Antal:1	1964-07-03 Dals-Ed Fornlämning Nr 66 Hög, ca 8 m i diameter, 0,6 m hög väl formad. Starkt övertorvad, begränsning något oklar vid kanten i N-NÖ. Bevuxen med 5 granar, 1 en, unga björkar.
1988	Grav Antal:1	1988-11-16 Dals-Ed 66:1 Hög, 8 m i diameter och 0,6 m hög. Oklar begränsning i N-NO kanten. Bevuxen med 3 granar och ungasp. Terräng: Avsats intill brant i V. Skogsmark. Blandskog.

Prestegården (Dals-Ed samhälle)

Uppteckning/Inventering	Art/Antal	Aktuellt RAÄ-nummer och lämningsnummer, Anteckningar från inventeringsbok
	Grav Antal: 1	RAÄ Dals-Ed 1:1 L1967:8798
	Gravfält Antal: 8	RAÄ Dals-Ed 2:1 L1967:8799
	Grav	RAÄ Dals-Ed 3:1 L1967:8801
	Grav	RAÄ Dals-Ed 4:1 L1967:9558
	Grav	RAÄ Dals-Ed 5:2 L1967:9397
	Gravfält Antal: 10	RAÄ Dals-Ed 16:1 L1967:9369
	Grav	RAÄ Dals-Ed 30:1 L1967:8767
	Grav	RAÄ Dals-Ed 32:1 L1967:9359
	Gravfält	RAÄ Dals-Ed 33:1 L1967:9360
		RAÄ Dals-Ed 34:1 L1967:9362
		RAÄ Dals-Ed 35:1 L1967:8771
	Gravfält	RAÄ Dals-Ed 39:1

		L1967:9363
	Gravar	RAÄ Dals-Ed 40:2 L1967:9047
	Gravfält	RAÄ Dals-Ed 44:1 L1967:8807
	Grav	RAÄ Dals-Ed 46:1 L1967:4957
	Gravfält Antal: 13	RAÄ Dals-Ed 47:1 L1967:8882
	Gravar	RAÄ Dals-Ed 57:1 L1967:9562
	Gravar	RAÄ Dals-Ed 57:2 L1967:2535
	Grav Antal: 1	RAÄ Dals-Ed 58:1 L1967:2484
	Gravar Antal: 3+3	RAÄ Dals-Ed 134:1-3 L1967:8838, 8839, 9447
		RAÄ Dals-Ed 150:1 L1967:8937
		RAÄ Dals-Ed 153:1 L1967:9041
	Gravar	RAÄ Dals-Ed 205:1 L1967:9124
Dybeck 1845, s 12		Vid Ed kyrka finnas många grafkullar och stensättningar, deribland en ättehög, Ringshög kallad.
Lignell 1850, s 45		Norr, öster, söder och sydvest från kyrkan äro 35 mest små och runda grifhöggar ännu kvar. Ganska många hafva grushämtning till vägarne samt genom odlingar gått förlorade. Af de återstående är den största på Edsmon, hvilken kallas kung Rings hög. Är 102 alnar [ca 61 m] i omkrets, 4 ½ alnar [ca 2,5 m] lodrät hög. Bland dessa högar äro några ovala. En sådan är 45 alnar [ca 27 m] lång, 16 alnar [ca 10 m] bred, 1 aln [ca 0,60 m] hög. En annan 66 alnar [ca 39 m] lång, 27 aln [ca 16 m] bred, xx aln hög. En tredje 15 alnar [ca 9 m] lång, 8 alnar [ca 5 m] bred, 1 ½ alnar [ca 0.90 m] hög. Vid Edsbräcken äro xxx i behåll. 7 runda grifhöggar af 16 till 20 alnars [ca 10 m – 12 m] diameter och 1 till 2 alnars [ca 0,60 – 1,2 m] höjd. På detta ställe ha många blifvit förstörda genom grustägt.
Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering av Dalsland 1964	Hög Antal: 1	<u>1964-06-22 Dals-Ed Fornlämning Nr 1</u> Hög, ca 25 m i diameter, intill 4 m hög. Ytan är något ojämn med enstaka synliga 0,1-0,3 m stora rundade stenar, på högens topp finns en flack

		<p>grop, 0,8 m i diameter, 0,2 m djup. I SV kanten syns en flack urgröpfung, ca 6 m i diameter och troligen 0,4 djup under den ursprungliga högens yta. Denna grop har tydligen igenfyllts i sen tid. I gropen syns 3 st 0,3-0,4 m stora rundade stenar i ytan. Högens kanter har banats i NÖ, N, NV och V. Ca 2 m in mot gropens centrum och intill ett djup av 0,3-0,5 m från högens N kant och i riktning mot VSV har byggts en terrass 0,5-1,0 m av 0,3-0,4 stora stenar och betongskrot, delvis starkt övertorvad. På högens topp har byggts ett stativ av järnvägsräls med träslåar av järn ca 1,1 m hög. Stativet har troligen drivits ned i högen. I S, SÖ kanten och den mot N sluttande övre delen av högen har 3 st sittsoffor placerats på betongfundament (2 st fundament per soffa)</p> <p>Högen och dess kanter äro bevuxna med 2 stora björkar, 1 rönn och mindre buskar av rönn och körsbär.</p> <p>I den SSV sluttningen finns en i markytan liggande slipad granitplatta 38x35 cm, 9 och tjock, med följande inskrift: "Gravhög från järnåldern. Diameter 25 m, höjd intill 5 m." Bokstavshöjd 4- 3 cm.</p> <p>Tidigare anteckningar: Inventerad av G.A Hellman 1934 nr 5. Från högen har man vacker utsikt mot N och sjön Stora Lee.</p>
Revidering av Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering av Dalsland 1988	Grav Antal: 1	<p><u>1988-08-23 RAÄ Dals-Ed 1:1</u></p> <p>Hög, ca 25 m i diameter och ca 5 m hög. Profilen något ojämn på grund av nu restaurerade gropar. I den SSV sluttningen är en liggande slipad granit platta med texten, "Gravhög från järnåldern. Diameter 25 m, höjd intill 5 m." På högens krön är en soffa placerad.</p> <p>Kommentar: Mycket monumentalt läge.</p> <p>Terräng: Krön av ås (ed) mellan sjöar med vid utsikt längs Stora Lee och Lilla Lee. Samhällsplanerat område.</p>
1964	Gravfält Antal: 8	<p><u>1964-06-17 Fornlämning Nr 2</u></p> <p>Gravfält, 40x16 m, (NNÖ-SSV) bestående av ca 8 fornlämningar. Dessa utgöras av högar, 4 -9 m</p>

		<p>i diameter, 0,3-1,0 m höga. I ett par av de större högarna finnes flacka gropar, ca 1 m diameter 0,1-0,2 m djupa. Inom gravfältet finnes ett flertal i markytan liggande 0,3-0,4 m stora stenar, vilka möjligen utgöra en del av kantkedja kring en grav. Mitt i gravfältet finnes två klumpformiga stenar, 0,5-0,7 m tvärmått, 0,3-0,4 m höga. Gravfältet bevuxet med 4 aspar, 6 björkar och 1 tall.</p> <p>Ö om gravfältet har enl spec karta funnits flera osäkra gravar men detta område är nu planterat och iordningställt som begravningskvarter och inga fornlämningar är synliga nu.</p> <p>Tidigare anteckningar: Inom detta område låg de av Hellman på specialkarta 2,4,5,10.13,15 och 16 redovisade anläggningarna. G.A Hellman nr 7.</p>
1988	Gravfält Antal: 8	<p><u>1988-11-08 RAÄ Dals-Ed 2:1</u> Gravfält, 50 x 20 m (NNÖ-SSV) bestående av 7 fornlämningar. Dessa utgöres av 5 högar samt 2 – 3 utplanade höjningar, sannolikt rester av högar. Högarna är 6 -9 m i diameter och 0,5 – 1 m höga. ” har närmast i mitten grop, 1 m i diameter och 0,2-0,3 m djup, 3 xx i kanterna, stubbar. Förhöjningarna som sannolikt är rester av ytterligare högar är i gravfältets N del. De är oregelbundna, ca 2 m i diameter och 0,2-0,3 m höga. Övertorvade med i ytan enstaka stenar. På gravfältet är 2 klumpformiga stenar 0,3 – 0,4 m höga och 0,5-0,7 m stora. Beväxt med ek, asp och tall. Vårdas, Gravfältet har sannolikt varit större, där den friliggande högen nr 3 ingått.</p> <p>Terräng: Avsats och sluttning av grusås som sluttar brant mot sjö. Kyrkogård.</p>
1964	Hög Antal: 1	<p><u>1964-06-17 Dals-Ed Fornlämning Nr 3</u> Hög, i närmast rund, ca 12 m i diameter ca 1,5 m hög. I högen har funnits en jordkällare, som nu igenfyllts, högens mitt och N del är ojäm och gropig. Högen är bevuxen med 2 lönnar, 2 körsbärsträd, 1 rönn, sly av snöbär och syren.</p>

		Enl uppgift från kyrkoherde Henry Wassenius planerar man att flytta den nuvarande kyrkogårdsmuren ca 30 m mot N och kommer då att placera denna i omedelbar anslutning till ovanstående hög. G.A Hellman Nr 7.
1988	Grav	<u>1988-11-08 RAÄ Dals-Ed 3:1</u> Hög ca 12 m i diameter och 1,5 m hög. Ytan något ojämn och smågropig. Flack profil troligen avplanad. Enl 1964 års inventering har det tidigare funnits 1 jordkällare som nu är igenfylld. Beväxt med 3 lönnar. Terräng: Krön av grusås som sluttar brant mot sjö.
1964	Stensättning Antal: 1	<u>1964-06-17 Dals-Ed Fornlämning Nr 4</u> Stensättning, rund 8 m i diameter fylld 0,6 m hög. Fyllningen utgöres av starkt övertorvade 0,2-0,4 m stora stenar, kanterna äro något otydliga, den Ö kanten skadad vid grävning för vattenledning. I mitten finnes en flack grop 3 m i diameter, 0,2 m djup. Bevuxen med 1 gran, 3 stubbar. Tidigare anteckningar: G.A Hellman 1934 nr 6.
1988	Grav	<u>1988 RAÄ Dals-Ed 4:1</u> Stensättning, rund 8 m i diameter och 0,5 m hög. Övertorvad med i ytan talrika 0,1-0,4 stora stenar. I mitten är en grop 3 m i diameter och 0,2 m djup. Belamrad med ris. Beväxt med 1 björk, sälg och rönnsly. Terräng: Invid krön av moränrygg, skogsmark intill villaområde.
1964	Hög Antal:1	<u>1964-06-17 Dals-Ed Fornlämning Nr 5</u> Hög, 14 i diameter, numera 1,2 m hög. I mitten en grop, 6 m i diameter, 1,8 m djup. I övre delen av gropens slänt synes några skarpkantiga stenar 0,2-0,5 m stora. Dessa som ligga på högre nivå än högens bottenplan tillhör högens uppbyggnadsmaterial. Högen bevuxen med ett

		tjugotal granar, uteslutet är ej att mittgropen är en fångstgrop som senare anlagts i högen. Ca 6 m N om högen finnes 2 oregelbundna gropar ca 5x2 och 6x3 m, 0,7-1m djupa, dessa härstammar troligen från militära övningar vid hemvärnsbaracken.
1988	Grav	<u>1988-08-23 RAÄ Dals-Ed 5:2</u> Hög?, 14 m i diameter och 1,2 m hög. Begränsningen svårbedömd. Högfot saknas praktiskt taget. Möjligen har anläggande av närliggande fångstgrop utformat nuvarande utseende. Det kan ej med säkerhet bedömas om det rört sig om en gravhög. Terräng: Krön av sandås. Skogsmark.
1964	Gravfält Antal: 9	<u>1964-06-18 Dals-Ed Fornlämning Nr 16</u> Gravfält 70x25 m (NV-SÖ) bestående av 9 fornlämningar. Dessa utgörs av högar 7-11 m i diameter, 0,5-1 m höga. De inom trädgården belägna högarna ha skadats vid anläggande av trädgårdsgångar, men äro nu gräsbevuxna och mycket välskötta. Av de två Ö om trädgården belägna högarna är den östligaste skadad i NÖ kanten, varvid en bågformig grop tagits upp ca 1 m in mot centrum. Dessa två högar äro delvis risbemängda och bevuxna med buskar av rönn och lönn. Tidigare anteckningar: G.A Hellman 1934, samtliga fornlämningar utom nr 2, inventeringsnummer 8.
1988	Gravfält Antal: 10	<u>1988-11-16 RAÄ Dals-Ed 16:1</u> Gravfält 140x50 m (NV-SÖ). Bestående av 10 fornlämningar. Dessa utgöres av 10 högar. Högarna är 7-10 m i diameter och 0,3-0,8 m höga. Högen vid SÖ husknuten har oval form (senare rekonstruktion?). 1 hög är skadad i N kanten av en entréväg till huset. På gravfältet 1 hög N om huset närmast bortschaktad. V om huset är 2 svaga förhöjningar som kan ha varit ytterligare högar. Utanför V tomtgränsen är en grop, 4 m i diameter med vall runt kanten (troligen källargrop) som kan ha varit en hög. 8 högar är belägna inom tomt, 2 är belägna Ö om tomt.

		<p>Sannolikt har ett antal högar bortschaktats vid anläggandet av hus och trädgård. Vårdad. Beväxt med lövträd. Undersökning 1987, vid schaktkontroll påträffades ytterligare gravanläggningar. Gravfältet består av 9 högar, 8 stensättningar och en terrass på en yta av 90x70 m (Ö-V). Åtminstone en grav var delvis överlagd vilket medför att flera anläggningar kan finnas dolda på gravfältet. Prel datering yngre järnålder (400-100 e Kr).</p> <p>Terräng: Svagt mot V sluttande avsats i åsrygg intill brant mot sjö (Lill Lee). Trädgård.</p>
1964	Sten- Sättning Antal: 1	<p><u>1964-06-25 Dals-Ed Fornlämning Nr 30</u> Stensättning, högliknande, rund ca 13 m i diameter fylld 0,7 m hög, övertorvad. Fyllningen utgöres av starkt övermossade rundade stenar av vilka endast enstaka äro synliga 0,4-0,5 m stora. Begränsningen är något oklar, särskilt i V kanten. 7 granar, 1 stubbe, ris.</p> <p>Tidigare anteckningar: Fornlämningsområde nr 15, G.A Hellman 1934.</p>
1988	Grav	<p><u>1988 RAÄ Dals-Ed 30:1</u> Hög, 14 m i diameter och 0,7 m hög. I ytan enstaka 0,3-0,6 m stora stenar. Beväxt med 1 björk och rönnsly. 3 äldre granstubbar.</p> <p>Terräng: Småkuperad moränmark. Campingplats.</p>
1964	Högar, varav 1 osäker. Antal: 1+1	<p><u>1964-06-25 Dals-Ed Fornlämning Nr 32</u> 1. Hög, 23 m i diameter, 2-2,4 m hög. Starkt övertorvad med i ytan liggande stora mängder 0,1-0,3 m stora rundade stenar. I mittgropen och på SÖ övre kanten av högen synes stenarna ingå i en sammanhängande stenpackning. Högen är till syns huvudsakligen uppförd av rundade stenar 0,1-0,3 m stora. I mitten en oval, ganska flack grop 8x6 m (NV-SÖ) 0,5-0,8 m djup. Materialet i gropen synes ha kastats upp på NÖ kanten av högens topp.</p>

		<p>Bevuxen med lönnar, askar , 1 gran, ris. 2. Hög?, ca 8 m i diameter, uppskattningsvis ca 0,6 m hög. I högen är inbyggd en källare. Hallonsnår.</p> <p>Tidigare anteckningar: Fornlämning nr + källare i fornlämningsområdet nr 16. G.A Hellman.</p>
1988	Grav Antal: 1	<p><u>1988 RAÄ Dals-Ed 32:1</u> Kung Rings hög. Hög, 23 m i diameter och 2,5 m hög. I ytan talrika 0,2-0,3 m stora stenar. (Kan möjligen vara ett starkt övertorvat röse) I mitten är en grop 8x6 m (NNV-SSÖ) och ca 1 m djup. I gropen syns att högen är uppförd av närmast rent stenmaterial stenarna är 0,2-0,4 m stora. I N går gropen ut till högens sida. Det mesta av materialet från gropen är bortfört, men något kan ha lagt upp mot NÖ. Beväxt med lönn, ask, i gropen växer en fläderbuske. I 1964 års beskrivning omtala en hög? I SSV om nr 1. Då en källare är anlagd i den förmodade högen kan det idag svårligen avgöras om det är en fornlämning. Den omedelbara närheten till den stora högen talar emot att det skulle vara en fornlämning, Intressant är det liknande läget (vid S änden av sjö) med nr 1.</p> <p>Terräng: Moränplatå med vid utsikt över sjö i N.</p>
1964	Gravfält, starkt skadat. Antal: 9	<p><u>1964-06-25 Dals-Ed Fornlämning Nr 33</u> Gravfält, ca 50x50 m bestående av 9 fornlämningar. Dessa utgöres av stensättningar, runda 7-18 m i diameter, fyllda men mycket skadade av stentäckt, 0,2-0,5 m hög. Fyllningarna bestå av mestadels rundade 0,2-0,4 m stora stenar och endast de 4 nordligaste är relativt oskadade. I flera av fornlämningarna finnes gropar, i den mot V belägna stensättningen finnes en grop 3x1,5 m (N 20° Ö- S 20° V) och 0,5 djup och i dess kanter syns 0,5-0,7 m stora stenar lagda i skift, möjlig gravkista. Gravfältet är kraftigt nedrisat.</p>
1988	Gravfält Antal: 9	<p><u>1988 RAÄ Dals-Ed 33:1</u></p>

		<p>Gravfält 50x50 m, bestående av 9 fornlämningar. Dessa utgöres av runda stensättningar. Stensättningarna är runda 7-18 m i diameter, i regel 7-10 m i diameter och 0,2-0,5 m höga. Övertorvad fyllning av 0,2-0,5 m stora stenar. 2 har i mitten kistliknande urplockningar med rundade sidostenar. 2,5 – 3 m långa och 1 – 1,5 m breda (närmast N-S= och 0,5 – 0,6 m djupa. 4 stensättningar i mitten närmast runda gropar 2-3 m i diameter och 0,2-0,3 m djupa. Gravfältet beväxt med gles blandskog. Vårdat och skyltat.</p> <p>Terräng: Flackt krön med vid utsikt över sjö i N. Vårdat ”grönområde”.</p>
1964	Stensättning? Antal: 1	<p><u>1964-06-26 Dals-Ed Fornlämning Nr 35</u> Stensättning, skadad, närmast rund ca 6 m i diameter, fylld, ca 0,5 m hög. Fyllningen delvis urplockad, består av starkt övermossade 0,3-0,4 stora stenar. Begränsningen oklar. 2 granar , 1 tall.</p>
1988		<p><u>1988 RAÄ Dals-Ed 35:1</u> Stensättning?, borttagen. Enligt inventering 1964: 6 m i diameter och 0,5 m hög. Fyllning osäker. Nu borttagen och överbyggd av väg.</p> <p>Terräng: Flack sandmomark. Väg.</p>
1964	Gravfält Antal: 10	<p><u>1964-06-26 Dals-Ed Fornlämning Nr 39</u> Gravfält 90x70 m (NV-SÖ) bestående av 10 fornlämningar. Dessa utgöres av högar 8-25 m i diameter, varav flertalet är ca 10, i diameter och den största, 25 m i diameter ligger i gravfältets V kant. Högarna är mestadels mjuka, väl begränsade, starkt övermossade, 0,6-1,1 m höga. Fyra högar ha väl markerade kantrännor, 0,5-0,7 m breda. 0,1-0,2 m djup. Den största högen har dels mittgrop, rund, 1,2 m i diameter, 0,3 m djup och dels en grop i NÖ kanten. 1,2x1 m (N-S) ca 0,5 m djup. I gropen finns en ingång till ett gryt, där man ser några 0,2-0,3 m stora rundade stenar. Kanterna runt denna hög är brätteleknande och brättet är 3 m brett. 0,4-0,5 m hög varefter den inre högen höjer sig kraftigt mot mitten. Utanför</p>

		<p>brättet finns även på denna hög en kanträna ca 0,7 m bred, 0,2-0,3 m djup. Över V kantens brätte går en körväg (NV-SÖ). Gravfältet är bevuxet med granar och unga björkar. I gravfältets S del går en kraftledning.</p> <p>Tidigare anteckningar: Fornlämningsnummer 1,2,4,7, 11,13,16, 19 å fornlämningsområde 14. G.A Hellman 1934</p>
1988	Gravfält Antal: 24	<p><u>1988-07-06 RAÄ Dals-Ed 39:1</u> Gravfält 130X130 m (NNÖ-SSO) bestående av ca 24 fornlämningar. Dessa utgöres av 16 högar och 8 runda övertorvade stensättningar. Högarna är 7 – 25 m i diameter, i regel 8-10 m i diameter och 0,6-2,5 m höga, i regel 0,6-1 m höga. De tre största högarna är 25 och 20 m i diameter och ca 2,5 m höga. De har liknande brättekliknande utbyggnad, ca 3 m bred och 0,3 m hög. De har kanträna, ca 1 m bred och 0,2 m djup. 1 av högarna i Ö delen av gravfältet är oval 10x 6 m (N-S) och 0,6 m hög. De flesta har kanträna 0,5-0,7 m bred och 0,1-0,3 m djup. Flertalet har i mitten eller kanterna gropar. Stensättningarna är runda 4-10 m i diameter och 0,3-0,5 m höga. Övertorvade med i ytan enstaka 0,2-0,3 m stora stenar. Några i gravfältets östra del är otydliga.</p> <p>Terräng: Flack, relativt höglänt sandmomark. Grönområde. Skogsmark.</p>
1964	Hög Antal: 1	<p>1964-06-26 Dals-Ed Fornlämning Nr 40. Hög, ca 9 m i diameter, intill 1,0 m hög starkt övertorvad med enstaka synliga 0,1-0,2 m stora stenar. I mitten och löpande ut mot S och SÖ finns en flack grop 4x3 m (NV-SÖ), 0,2 m djup. Materialet ur denna grop har lagts ut mot V och SV. Begränsningen klar, ingen kanträna. Bevuxen med 2 tallar, 1 björk, ett tjugotal unga björkar och rönnar.</p>
1988	Gravar Antal: 2	<p>RAÄ Dals-Ed 40:2 Hög, 9 m i diameter och 1,2 m hög. I ytan enstaka 0,1-0,2 m stora stenar. Från mitten och mot S är</p>

		<p>högen bortschaktad 0,3 m djupt. I V kanten är en grop 2 m i diameter och 0,2 m djup. Beväxt i kanten med 2 björkar och 1 buske. Hög, nu närmast oval 7x4 m (N-S) och 0,6 m hög. I Ö kanten är en grop 0,6 m i diameter och 0,3 m djup. Kanträna 0,6 m bred och 0,1 m djup. Anläggningen ursprungligen 7 m diameter. Dess nuvarande form orsakad av skada.</p> <p>Terräng: Flack sandmomark. Grönområde.</p>
1964	Gravfält Antal: 7, varav 4 osäkra.	<p>1964-06-29 Dals-Ed Fornlämning Nr 44 Gravfält ca 45-20 m (NV-SÖ) bestående av 7 fornlämningar varav 4 osäkra. De säkra stensättningarna är 4, 10 resp 14 m i diameter, 0,2-0,4 m hög. En av dessa som ligger ca 50 m SÖ om domarringen (på gravfält fornl 43) är ej medtaget på Hellmans specialkarta. Den är ca 10 m i diameter och ligger ytterst mot ravinkant. De osäkra stensättningarna är 5-6 m i diameter 0,1-0,2 m höga. Ytterst oklar begränsning. Gravfältet beväxt med granskog.</p> <p>Tidigare anteckningar: Fornlämning nr 15.17, 21 25-27 å specialkarta över inventeringsområde 17 och 18.</p>
1988	Gravfält Antal: 26	<p>RAÄ Dals-Ed 44:1 Gravfält, ca 150x80 m (NÖ-SV) bestående av ca 26 fornlämningar. Dessa utgöres av 11 högar, 10 runda övertorvade stensättningar, 4 runda stensättningar med övertorvad fyllning av sten samt 1 domarring. Högarna är 5-15 m i diameter och 0,4-1.5 m höga. Flertalet har kantrännor 0,5-0,8 m breda och 0,1-0,2 m djupa. 1 hög i gravfältets Ö del är oval 12x8 m (N-S) och 0,8 m hög. 3-4 har i mitten grop 0,8-2 m i diameter och 0,2-0,3 m djup. Stensättningarna är runda 4-16 m i diameter och 0,2-0,5 m höga. I regel övertorvade med i ytan enstaka 0,2-0,3 m stora stenar. 3 stora stenar i gravfältets SV del har övertorvade fyllning av 0,1-0,3 m stora stenar. Domarringen är 8 m i diameter och består av 5 resta stenar av vilka 2 är klumpformiga i m hög och 0,6x0,6 m stor. 3 st är hållformiga 0,9-1 m hög, 0,6-0,8 m bred och 0,3-0,4 m tjock. Domarringen är restaurerad.</p>

		<p>På baksidan och mot ÖNO är texten ”kring denna sten samlades den 13 augusti 1916 i en allvarstid länets hövding och Dalslands allmoge för att fira Hjältens minne manande till trogen vakt om fosterlandet efter tappra fäders föredöme”.</p> <p>På gravfältets NV del är 3 gropar 1-2 m i diameter och 0,3-0,4 djupa med vall runt kanten.</p> <p>Gravarna är ovanligt glest anlagda varför man kan misstänka att ett flertal är bortodlade främst i NV delen.</p> <p>Beväxt med tall och björk</p> <p>Vårdat, naturskyddsområde.</p> <p>Terräng: Flack momark. Naturskyddsområde.</p>
1964	Hög Antal: 1	<p><u>1964-06-29 Dals-Ed Fornlämning Nr 46</u></p> <p>Hög, närmast rund, ca 8 m i diameter 0,5 m hög. Begränsningen något oklar.</p> <p>Granar, ris</p> <p>Tidigare anteckningar: Fornlämningsområde 1 å specialkarta över inventeringsområde 17-18. G.A Hellman 1934.</p>
1988	Grav Antal: 1	<p><u>1988 RAÄ Dals-Ed 46:1</u></p> <p>Hög, 8 m i diameter och 0,5 m hög. Beväxt med rönnslå och enstaka stubbar.</p> <p>G:A Hellman 1934 fornlämning nr 1 inv område 17-18.</p> <p>Terräng: Flack, sandmomark. Skogsmark. Grönområde.</p>
1964	Gravfält Antal: 12	<p><u>1964-06-29 Dals-Ed Fornlämning Nr 47</u></p> <p>Gravfält ca 75x60 m (NNÖ-SSV) bestående av 12 fornlämningar. Dessa utgöres av 2 högar och ca 10 stensättningar av vilka 4 äro osäkra.</p> <p>Högarna äro i gravfältets V del, 8 och 14 m i diameter. Den mindre och sydligaste belägna högen är i m hög, väl formad, kanträna 0,5 m bred, 0,1-0,2 m djup, mittgrop. 1,5 m i diameter, 0,2 m djup med synliga stora mängder 0,1-0,2 m stora rundade stenar. Den större högen är starkt skadad avplanad topp och urgröpt innerdel. Resterna utgöra en ojämn vall utåt kanterna, 1,5-2 m bred 0,5-0,6 m hög. I den inre avplanade</p>

		<p>delen känns ett stort antal stenar under den övertorvade ytan.</p> <p>Stensättningarna äro runda starkt övertorvade 5-8 m i diameter, 0,2-0,3 m höga med oklara begränsningar. I ytan syns ett antal rundade 0,1-0,2 m stora stenar. En stensättning i gravfältets S del är skadad och i dess mitt har en flack grop grävts. 3,5x1,5 m (NV-SÖ) 0,2-0,3 m djup. I gropens syns ett stort antal 0,1-0,2 m stora stenar. Gravfältet är bevuxet med enstaka granar, unga björkar, unga tallar unga rönnar.</p> <p>Tidigare anteckningar: Fornlämningar 19, 22, 24, 28, 29, 30-38 fornlämningsområde 17-18 på specialkarta. G.A Hellman 1934.</p>
1988	Gravfält Antal: 13	<p><u>1988 RAÄ Dals-Ed 47:1</u> (NNÖ-SSV) bestående av 13 fornlämningar. Dessa utgöres av 3 högar och 10 runda övertorvade stensättningar.</p> <p>Högarna är 4, 8 och 14 m i diameter , 0,5 – 1m höga. Den största högen är starkt skadad består nu av en vall, 1,5-2m bred och 0,5-0,6 m bred. I hög har kanträna 0,5 m bred och 0,1.0,2 m djup och mittgrop i,5 m i diameter och 0,2 m djup.</p> <p>Stensättningarna är runda och över torvade, 5-9 m i diameter och 0,2-0,3 m höga med i ytan talrika 0,1-0,2 m stora stenar.</p> <p>Några är skadade och 2-3 har i mitten gropar. Beväxt med övervägande barrskog.</p> <p>Tidigare anteckningar. GA Hellman 1934 fornlämning 19,22,24,28.29, 30-38 på fornlämningsområde 17-18.</p> <p>Terräng: Flack sandmomark. Skogsmark. Grönområde.</p>
1964		Saknar uppgift Nr 50
1988		<p><u>1988-11-08 Dals-Ed RAÄ 50:1</u> Hög, rest av delundersökt, 9 m i diameter och 0,7 m hög. Kanträna? 0,3 m bred och 0,1 m djup. Svagt synlig i NÖ kanten. N och NV kanten in mot mitten är skadad av väg. Kärnröset är synligt. Högens norra del undersöktes av SA Hallbäck i samband med vägbygge 1967. I hans rapport framgår att 2/3 av högen ligger på privat mark och att ägaren till denna inte tillät undersökning,</p>

		<p>varför ovanstående beskrivna anläggning ännu finns kvar. Inga fynd gjordes. Det kunde emellertid konstateras att högen har ett lerlager i botten ovanpå vilket ett lager brända stenar vilar. En kantkedja av 0,5 m stora stenar omger densamma.</p> <p>Terräng: Flack sandmomark. Skogsmark. Grönområde.</p>
1964	Stensättning Hög Antal: 2	<p><u>1964-07-01 Dals-Ed Nr 57</u> Stensättning, rund, 7 m i diameter, fylld, 0,4 m hög. Fyllningen utgöres av delvis övertorvade, mestadels kantiga 0,2-0,4 m stora stenar. Begränsningen något oklar och fyllningsmaterial har från stensättningens mitt lagts ut mot hörnen och mot mitten, bildar en stor grupp, 4x2,5 m (N-S), 0,1-0,2 m djup. I Ö delen av stensättningen finnes en hålliknande sten 0,5-0,4, ca 0,2 m tjock. 2 björkar, ungbjörk, granar, ris. Hög, 8 m i diameter, 0,6 m hög starkt övertorvad, mjuk, välformad yta. Begränsningen är klar, ingen kanträna. 4 granar, ris.</p>
1988	Gravar	<p><u>1988 RAÄ Dals-Ed 57:1-2</u> 1. Stensättning, rund 7 m i diameter och 0,4 m hög. Övertorvad fyllning av 0,2-0,4 m stora stenar. Ställvis oklar begränsning. Ö om mitten är 1 hållformig 0,5x0,4 m stor och 0,2 m tjock. I mitten en grop 4x2,5 (N-S) och 0,1-0,2 m djup. Beväxt med björk och rönnsly och granplantor. 2. Hög, 8 m i diameter och 0,6 m hög. Beväxt med lövsly.</p> <p>Terräng: Flack relativt höglänt moränmark invid brant. Skogsmark. Hygge.</p>
1964	Hög Antal: 1	<p><u>1964-07-01 Dals-Ed Fornlämning Nr 58</u> Hög, 8 m i diameter, 0,6 m hög, övertorvad, välformad, med mjuk yta, väl begränsad, utan kanträna. Sly, fyra stubbar.</p>
1988	Grav Antal: 1	<p><u>1988 RAÄ Dals-Ed 58:1</u> Hög, 8 m i diameter och 0,6 m hög. Beväxt med tall, björk och rönnsly.</p>

		<p>Terräng: Flack relativt höglänt sandmomark. Skogsmark. Barrskog.</p>
1964	Högar Antal: 3	<p><u>1964-07-31 Dals-Ed Fornlämning Nr 134</u> Nr 1. Hög, 9 m i diameter, 1,0 m hög, välformad fast yta, toppytan närmast plan ,över högens N del går en liten grässtig i huvudsaklig riktning Ö-V. Bevuxen med 8 unga tallar, ungbjörk. Nr 2. Hög, 6 m i diameter, 0,5 m hög, välformad, kupig yta. Bevuxen med 2 granar. Nr 3. Hög, 3 m diameter, 0,3 m hög, väl formad, kupig yta. Bevuxen med 1 tall, en ung gran.</p>
1988	Gravar Antal: 3	<p><u>1988-08-23 RAÄ Dals-Ed 134:1-3</u> Hög, 9 m i diameter och 1 m hög. Något skadad av takt i S kanten. Över högens N del går en liten stig. Beväxt med tallar, björk- , ek- och rönnsly. Hög, 6 m i diameter och 0,5 m hög. Något skadad av stig i S kanten där 0,1 m stora stenar av fyllningen kan ses. Beväxt med tallplantor, ek- och rönnsly. Hög, 4 m i diameter och 0,3 m hög. Sluttande profil mot Ö (stig tvärs över) Beväxt med 1 tall, ek- och rönnsly.</p> <p>Terräng: Krön av moränkulle. Skogsmark. Barrskog.</p>
1964		Saknar uppgift Nr 150
1988		<p><u>1988-08-23 RAÄ Dals-Ed 150:1</u> Hög?, ca 10 m i diameter och 0,5 m hög. Oklar begränsning men relativt bra välvning. Kan vara naturbildning. Beväxt med 2 ungbjörkar. I området finns flera diffusa förhöjningar. Sannolikt naturbildningar. Läget är emellertid bra och växtligheten försvårar bedömningen varför bevakning rekommenderas vid ev exploatering.</p> <p>Terräng:</p>

		Krön av sandmomark invid brant mot sjö i Ö med vid utsikt över Stora Lee. Grönområde. Skogsmark.
1964		Saknar uppgift Nr 153
1988		<u>1988-08-23 RAÄ Dals-Ed 153:1</u> Hög?, ca 9 m i diameter och 0,5 m hög. Högen ? har mycket bra läge vid randen av brant sluttning mot sjö i NÖ. Har dock något ojämn profil och flackar ut utan klar begränsning. Terräng: Flack sandmomark invid brant sluttning mot sjö (Lilla Lee).
1964		Saknar uppgift Nr 205
1988		<u>1988-11-07 RAÄ Dals-Ed 205:1</u> 1. Stensättning, närmast rund 7 m i diameter och 0,2-0,3 m hög. Delvis övermossad fyllning av 0,2-0,4 m stora stenar. Kanträna? (antydning till) i N-Ö, 0,5 m bred och 0,2 m djup. Ojämn yta och kantskadad. 2. Stensättning, närmast rund, 5 m i diameter och 0,2-0,3 m hög. Delvis övermossad fyllning av 0,2-0,3 m stora stenar. Skadad av rotvälta i NV. Beväxt med en tall. Kommentar: I tidningsartikel 1955 beskrivs nr 1 som rund med den karaktäristiska fördjupningen eller diket runt om. Ny tid 12/5 1955. Terräng: Sadelläge nära intill kanten till brant sluttning mot sjö. Skogsmark. Barrskog.

Tingvalla

Uppteckning/Inventering	Art/Antal	Aktuellt RAÄ-nummer och lämningsnummer, Anteckningar från inventeringsbok
	Grav	RAÄ Dals-Ed 137:1 L 1967:9121
	Grav Antal:1	RAÄ Dals-Ed 138:1 L 1967:8877
	Gravar	RAÄ Dals-Ed 139:2

	Antal: 3	L 1967:8880
Dybeck 1845		Platsen är inte omnämnd.
Lignell 1850, s 45		Har trenne grifthögar.
1964		Saknar uppgift Nr 137
Revidering av Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering av Dalsland 1988	Grav	<u>1988 Dals-Ed 137:1</u> Hög, 10 m i diameter och 0,75 m hög. I ytan enstaka 0,2-0,3 m stora stenar, något ojämn och smågropig. Vid slänten en telekabel nedgrävd. Terräng: Flack relativt låglänt moränmark. Skogsmark.
Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering av Dalsland 1964	Hög Antal:1	<u>1964-09-16 Dals-Ed Fornlämning Nr 138</u> Hög, delvis utjämnad vid odling, ca 13 m i diameter, 0,75 m hög. Begränsning, delvis oklar. Plant krön är i berså. Högen har enligt uppgift av Hjalmar Martinsson f 30/4 1895, Bjälkhagen, skadats vid uppodling för ungefär 50 år sedan.
1988		<u>1988 Dals-Ed 138:1</u> Hög, 13 m i diameter och 0,7 m hög. Avplanat krön med planerad berså på SV delen. Terräng: Äldre odling. Trädgård. Tomtmark.
1964		<u>1964-09-16 Dals-Ed Fornlämning Nr 139</u> 1. Stensättning, höglignande, rund, 7 m i diameter, 0,7 m hög. I den övertorvade ytan talrika stenar 0,15-0,3 m stora. I mitten ett par små gropar ca 1 m i diameter, 0,3 m djup. Bevuxen med några unga granar. 2. Stensättning, rund, ca 4,5 m i diameter. 0,4 m hög. Övertorvad med i ytan enstaka synliga stenar, 0,2 m stora. Helt igenvuxen med unga granar och björkar.
1988		<u>1988-08-23 Dals-Ed 139:2</u> Röse, ca 7 m i diameter och 0,7 hög. De starkt övermossade stenarna är 0,1-0,3 m stora. Smågropig yta. Beväxt i N kanten med unggranar.

		<p>Stensättning, rund 4 m i diameter och 0,4 m hög. Övertorvad med i ytan talrika 0,2 m stora stenar. Beväxt med unggran och björkar.</p> <p>Hög, närmast oval 7x5 m (Ö-V) och 0,5 m hög. Kanträna 0,4 m bred och 0,2 m djup. Beväxt med 5 unggranar.</p> <p>Oval förhöjning 5x3,5 m och 0,3 m hög. N kanten begränsas av fördjupning 0,4 m bred och 0,4 m djup.</p> <p>Området vid fornlämningarna är tidigare odlat.</p> <p>Terräng: Lågt krön i kuperad stenbunden moränmark. Skogsmark. Barrskog.</p>
--	--	--